У нумары: Палітычныя працэсы ў Зах. Беларусі | На народнай глебе | Літаратурная старонка

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 40 (449) | ГОД IX | 4 КАСТРЫЧНІКА | ЦАНА 60 ГР.

Асцярожна, унучанька, бо яма глыбокая.

ТРАТУАРАМ ПРАЗ ВЕСКУ НУРЭЦ

Васіль Аляксеюк з вёскі Нурэц, што недалёка за Боцькамі ў Бельскім павеце, спакойна чакаў прадвесня. Проста 1-га сакавіка адкрыў аграмадную бетонную яму. Кіслым, цёплым пахам павеяла па цэлай вёсцы. Прыйшлі суседзі пагля-дзець, як Васіль дастае гэтую сваю кішонку. Восенню другія гаспадары бацвінне выкідалі проста на сметнік, а Васіль Аляксеюк загадаў сваім «бабам» дакладна чысціць буракі і бацвінне старанна складаць на кучу. Буракоў Аляксеюк кантрактуе штогод каля 1-го гектара. Калі да таго далажыць зялёнае бульбянішча з паўтара гектара, атрымаецца сапраўды вялікая горба корму.

— Гной з гэтага будзе, не корм, — прапаведвалі заўзятыя паклоннікі старыны.

Васіль да 1-га жніўня карміў гэтай сваёй кішонкай тры кароўкі, а жонка Марыся яшчэ свіням яе падкідала і абое па ціху смяяліся. Было чаго. Іх рахунак у малачарні зімой і летам штомесяц павялічваўся найменш на 1000 злотых.

У Нурцу жыве 58 гаспадароў. На кожнага гаспадара ў сярэднім прыпадае па 9 гектараў зямлі. Няма тут бедных і няма таксама вельмі багатых. Сеюць найбольш жыта, але многа на іх палях таксама азімай пшаніцы і цукровых буракоў, шмат кантрактуюць ільну. Невядома толькі, чаму яны не цікавяцца ячменем. Аж смешна гаварыць. Усе пасевы займалі там у бягучым годзе плошчу ўзвыш 300 га. Сярод гэтай плошчы на ячмень была прызначана ўсяго ледзь 90 сотых. (0,90 га). Відавочна не любяць жыхары Нурца ячменнай кашы. Але любяць яе тысячы жыхароў у гарадах. Можна ж нядрэнна зарабіць. Ячмень будзе расці заўсёды па бульбе. А на бульбу ў Нурцы адводзяць штогод многа за 60 га. Яна ўдаецца ім на славу. Сярэдні ўраджай — 200 цэнтнераў з аднаго гектара.

Закладаць сіласы сяляне ў Нурцы навучыліся ад Васіля Аляксеюка. Ад каго тады навучацца яны сеяць ячмень?

Справа на столькі цікавая, што розуму наогул вучыць іх не трэба. Вось Іван Якімюк (гэты Уладзіміраў сын) прыдумаў касіць трэці пакос сенажацяў у год. Нідзе ніколі ў нас на Беласточчыне гэтага не бывала. Не ўсе сяляне косяць нават атаву. Проста пасля першага пакосу пускаюць на сенажаць каровы і справа закончана. Красулі не толькі з'ядзяць траву, але перамесяць усё, як цеста.

Позняй восенню цяжка высушыць сена. Якімюк знайшоў выхад. Ён проста пераняў думку аднавяскоўца Васіля Аляксеюка і творча прымяніў яе на практыцы. Цяпер амаль

(Працяг на стар. 5)

На абодвух баках бруку ў Нурцы ўжо праложаны тратуары.

— Нуль сем, слухаю.

ВЫКЛІКАЮ МІЛІЦЫЮ

На Звежынецкай шашы два разбітыя грузавікі. Абодва шафёры працуюць у адным прадпрыемстве. Шафёр самазвала Андрэй Тарасевіч так п'яны, што ледзь языком варочае. Балбоча штосьці пра жонку і дзеці. Сапраўды бедныя яны. Бацька па сваёй лёгкадумнасці патраціць шафёрскія правы. Добра, што абышлося без ахвяр у людзях. Пакуль п'янага шафёра ўладзяць у выцверазілаўцы, я заглядаю да дыжурнага афіцэра.

— Што з гэтай трывогай?

— Ужо адклікана, — паясняе паручнік.

Аказваецца, што некаторыя міліцэйскія камісарыяты былі пастаўлены ў поўную баявую гатоўнасць. Не, асабліва важнай прычыны не было. Міліцыянер аднак — незалежна ад таго, ці ён на службе, ці дома — не можа забыць, што ён менавіта з'яўляецца міліцыянерам.

Перад гадзінай 20.00 з'яўляецца на камендатуру армовец Тадэуш Радзішэўскі, працаўнік Тэкстыльнай фабрыкі імя Сержана ў Беластоку. Прыбыў на службу. Будзе сачыць за парадкам да другой гадзіны ночы. Так 4—5 разоў у месяц. Ужо трэці год.

Гадзіна 20.20. «Газік» трасецца і скача па глу-

(Працяг на стар. 4)

Пра міліцыю розныя людзі мяркуюць па-рознаму. Які тады будзённы дзень у міліцыянера?

Вось гарадская камендатура ў Беластоку.

У суботу, 19-га верасня дыжурным афіцэрам зранку быў падпаручнік Эдвард Мярка. У міліцыі служыць ужо 20-ты год. Юбілей — дваццацігоддзе грамадзянскай міліцыі — з'яўляецца і яго асабістым юбілеем.

Гутарку спыняе востры тэлефонны званок.

— Нуль сем, слухаю, — адзываецца падпаручнік і запісвае ў кніжцы паведамленне.

І вось імчыцца міліцэйскі «газік». Гадзіна 16.35. За рулём сяржант Мікалай Кавалеўскі, а побач яго капраль Вітальд Вэндалоўскі. На месцы здарэння аказваецца, што інтэрвенцыя міліцыі зусім непатрэбна.

Зноў ажывае радыёстанцыя:

— «Ікс-25»! «Ікс-25»! Тут «Ікс-25 16»! Тут «Ікс-25 16». Выклікаю цябе. Накіруйцеся: вуліца Юравецкая 31, кватэра 6. Нейкая сямейная бойка.

Жанчына чакае перад домам.

— Лавіце яго, — галосіць праз слёзы. — Забраў дзіцё і ўцёк. З братам сваім піць пайшоў. Усе грошы прапівае, а мяне і дзяцей галодных пакідае.

Міліцыянеру, бы Саламону, прыходзіцца і судзіць, і зводзіць людзей.

Афармілі справу. 20 мінут спакою і радыё зноў выклікае:

— «Ікс-25»! «Ікс-25»!...

Я. Баркуноў: УСПАМІНЫ ПАРТЫЗАНА.

Ул. Паўлючук: ЯК ЖЫВУЦЬ БАГАТЫЯ.

С. Яновіч: ГУРТОК І ГУРТОЧКІ.

БЯССТРАШНЫ (Аб славутым савецкім разведчыку Рыхардзе Зорге).

Вялікабрытанія перад выбарамі

Правадыр англійскай лейбарысцкай партыі Уільсан гасціў нядаўна ў Швецыі па запрашэнню прэм'ера і адначасова кіраўніка шведскіх сацыял-дэмакратаў Эрлендэра. Швецыя знаходзілася тады напярэдадні выбараў у парламент, і Уільсан (невядома, з уласнага перакананні, ці каб зрабіць прыемнасць гаспадарам) прадказаў перамогу сваім шведскім партыйным аднадумцам. Так і здарылася. У Швецыі перамаглі сацыял - дэмакраты.

У Вялікабрытаніі выбары назначана на 15 кастрычніка. Нельга сказаць, каб англічане сёння былі захоплены вастрынёй выбарчай барацьбы. Наадварот. Ніколі ў Англіі не было такой цішыні, як сёлета. Гэта атмасфера з'яўляецца вынікам змяншэння ідэйна-палітычнай розніцы, якая некалі існавала паміж сапернічаючымі партыямі: кансерватыўнай і лейбарысцкай. Сёння абедзве партыі прадстаўляюць сабой не столькі супраціўныя ідэалогіі, колькі дзве сапернічаючыя групы экспертаў, аб чым нават успамінала адна з лонданскіх газет.

У такім становішчы англійская выбарчая кампанія нагадвае хутчэй спартыўны таталізатар, чым палітычную баталію. Апошнія вынікі праведзенай анкеты прадказваюць перамогу лейбарыстам, але ўжо перавагай толькі 2,5%. Такая малая перавага не дасць лейбарыстам нават магчымасці мець пераважаючай большасці ў парламенце, бо нейкую частку мандатаў атрымае ліберальная партыя, якая мае сваіх пастаянных саюзнікаў.

Бясспрэчны факт — змяншэнне папулярнасці лейбарысцкай партыі. Год назад гэтай партыі пашанцавала атрымаць абсалютную перамогу. Кансерватары былі тады скампраметаваны любоўнай аферай іх міністра вайны Прафума і выяўленнем махінацый, пры якіх лорд Х'юм быў выбраны прэм'ерам на месца Макмілана. Важнейшае аднак тое, што год назад Вялікабрытанія перажывала сур'ёзныя гаспадарчыя цяжкасці, якія адбіліся на жыццёвым узроўні насельніцтва і ў выніку павысілі значэнне лейбарыстаў. Што з таго, калі выбары тады не адбыліся!

Кансерватары перачакалі крытычны перыяд і пастараліся зрабіць усё, каб выраўнаць перавагу лейбарыстаў. Грамадства з часам забылася аб аферы Прафума і ўнутрыпартыйных сварках. Урад Х'юма пастараўся палепшыць гаспадарчае становішча краіны. Каб дабіцца перамогі ў выбарах, кансерватары нават адважыліся паявлічыць адмоўны баланс плат, што асабліва сведчыць аб палітычных напрамках іх намаганняў. На даўжэйшы перыяд такая палітыка прывяла б Вялікабрытанію да гаспадарчага краху.

І, нарэшце, кансерватары выйгралі некалькі палітычных момантаў у час перадвыбарчай кампаніі. Прэм'ер Х'юм умела выкарыстоўваў лозунг гаспадарчай і нуклеарнай незалежнасці. Ведаў, як англічане чулыя на гэта і як моцна не хочуць быць слабейшым партнёрам ЗША. Х'юм даў ім некалькі прыкладаў гэтай незалежнасці (гандаль з Кубай насуперак волі ЗША, або абарона інтарэсаў англійскага флоту ў барацьбе за таннейшыя фрахты, у чым таксама пайшоў супраць становішча амерыканцаў).

Усё гэта дало кансерватарам права, каб умела прапагаваць тэзіс: «Наша сістэма паказала, што дзейнічае правільна. Значыць, варта падтрымліваць і развіваць тое, што маем, без рызыкі раптоўных змен».

Аб тым, ці так думае большасць англічан, пераканаемся праз два тыдні. Аднак варта памятаць і аб тым, што сёння яшчэ на перамогу ў выбарах мае шанцы лейбарысцкая партыя, якая абяцае ўвесці шмат змен у міжнародных справах. Найважнейшыя з іх — апазіцыя супраць стварэння ў Еўропе шматбаковых нуклеарных сіл, што азначала б супрацьдзеянне ЗША і Заходняй Германіі. Наогул Уільсан у сваіх абяцаннях заходзіць нават далей, і гэта адрознівае яго ад сённяшняга прэм'ера Х'юма.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

НА НАРОДНАЙ ГЛЕБЕ

Аляксандра Шыдлоўскага, хоць ён з Гродна, добра ведаюць і ў Беластоку і на Беласточчыне. Спяваюць яго песні. Асабліва папулярны ў нас яго «Беларускі вальс». Рэдакцыя сёння прадстаўляе чытачу размову з А. Шыдлоўскім.

— Як вы сталі кампазітарам?

— Я паходжу з вёскі, сын селяніна. Там упершыню і спазнаў любоў да песні. Наш народ багаты абрадамі, якія суправаджаюцца песнямі, музыкай. На гэтай глебе і выраслі ўсе мае песні. Яшчэ да вайны я спрабаваў пісаць вершы. Потым пяць гадоў сядзеў у турме палітвязнем. Мы там спявалі. Сабяруцца вязні, просяць адны другіх — заспявайце сваю песню.

Калі ў 1939 годзе арганізаваны быў калектыў Рыгора Шырмы, я спяваў у ім. У час вайны мы выступалі для салдат. Я адначасова вывучаў гістарычны факультэт Маскоўскага універсітэта. Калі вызвалілі Мінск, мы прыехалі да яго, а потым у Гродна. 12 год я працаваў у ансамблі Шырмы. Тут і навучыўся музычнай культуры. Хор быў для мяне музычнай школай. У Гродна, будучы настаўнікам, вёў школьны хор, а потым гарадскі. Пачалася мая праца з мастацкім рухам. А тут радзілася патрэба пісаць рэпертуар. Прыдалося цяпер надта ўменне пісаць тэксты (Шыдлоўскі сам піша словы да сваіх песень — ВЛ).

— Колькі ж песень маеце сваіх?

— Больш 60-ці будзе. У гэтым годзе выйшаў з друку мой зборнік 32 песень. Мае песні лірычныя, так як беларусы па прыродзе, па натуры таксама лірычныя.

— Вы ўжо вядомы кампазітар. Не думаеце ўцякаць у сталіцу Мінск?

— Не хочацца. Я любіцель спакою.

— Вы з'яўляецеся дырэктарам Абласнога дома культуры. Скажыце крыху аб сваёй працы ў ім і аб самой установе.

— Гэта метадычны цэнтр мастацкага самадзейнага руху. Мы арганізуем выстаўкі, семінары, інструктаж, рэпертуар.

— Прыблізна, як вялікі Ваш самадзейны мастацкі рух?

— Будзе 25 тысяч усіх удзельнікаў на вёсцы. Многа калектываў малых, самабытных вакальных секстэтаў, вельмі добры, напрыклад, такі ў калгасе «Новае жыццё» Навагрудскага раёна вёскі Заполе. Многа адзіночак, сямейных — бацька спявае, сын іграе. Для прыкладу, Арлоўская, з Іўеўскага раёна, спявае пры акампаніяменце сына. Альбо трыо з Ваўкавыскага раёна — дзве сястры Грыцько і Грыгуць.

— Ваша мастацкая самадзейнасць у большасці спявачая?

— Так. Беларусы любяць спяваць і багатыя песні ў іх, у нас на Гродзеншчыне асабліва. Што чатыры гады ў нас адбываюцца Рэспубліканскія Дэкады мастацкай самадзейнасці. Першая была ў 1958 годзе, потым у 1962. Цяпер рыхтуемся да трэцяй. Многа работы.

— А як у вас з драматычнымі гурткамі?

— Працуюць такія, хоць значна менш чым харавых. Бываюць спецыяльныя агляды драматычных гурткоў. Лепшы на астатнім аглядзе Ашмянскі народны тэатр ставіў «Паўлінку».

— Вы сказалі тэатр, не гурток?

— У нас лепшым гурткам, якія выкрысталізаваліся і шмат ставяць, прысвойваецца званне народнага тэатра. Дагэтуль маем два народныя тэатры: Ашмянскі і Слонімскі. Яны дасягаюць узроўня прафесіянальных тэатраў. Удзельнікі такога тэатра называюцца артыстамі народнага тэатра і гэта таксама ганаровае званне. Дарэчы, у спявачых калектывах таксама выступае званне народны. Напрыклад, ансамбль «Нёман», капела Дзеляцічы. У Смаргоне працуе аркестр цымбалістаў. Таксама народны — першы ў рэспубліцы. Налічвае 40 цымбалістаў — адна моладзь. Арганізаваў яго і кіруе ім Аляксандр Дзяруга, сам цымбаліст і народны артыст.

— Ёсць чым хваліцца, то праўда.

— На другой Дэкадзе ў Мінску Гродзенская вобласць заняла першае месца. Намі было паказана сапраўднае народнае мастацтва. Шмат сельскіх калектываў, чаго не было ў другіх абласцей. Касцюмы нашы былі арыгінальнымі, усе на мясцовых, раённых арнаментах. Рыгор Шырма сказаў тады: — Гродна, прыклад, як на базе нацыянальнай вырастае сучаснае мастацтва.

Пасля другой дэкады кіраўніку Народнага гродзенскага ансамбля песні і танца «Нёман» Адаму Чойчыцу, хармейстру Антону Валынчыку і балетмейстру Ларысе Ляшэнка прысвоена званне Заслужанага дзеяча культуры БССР.

Размову вяла
ВЕРА ЛЕЎЧУК

ЯЗЭП ПУШЧА

Памёр вядомы беларускі паэт Язэп Пушча (Язэп Плашчынскі).

Язэп Пушча нарадзіўся ў сям'і селяніна ў 1902 годзе ў вёсцы Каралішчавічы Мінскага раёна.

Першыя свае вершы надрукаваў у 1922 годзе. Ён быў актыўным членам літаратурных аб'яднанняў «Маладняк», «Узвышша». У 1925 годзе выйшаў зборнік вершаў Я. Пушчы «Раніца рыкае», у 1926 годзе — «Vita», у 1927 годзе — «Дні вясны», у 1929 годзе — «Песні на руінах», а ў 1930 годзе — паэма «Крывавы плакат».

У часе Айчыннай вайны Язэп Пушча служыць у Савецкай Арміі.

У пасляваенны перыяд друкуе шмат сваіх новых твораў. У 1960 годзе выходзіць яго кніга вершаў і паэм, затым — зборнікі «На Бябрыцы», «Пачатак легенды».

АЛЯКСАНДРА БЕРГМАН

НАЙВАЖНЕЙШЫЯ ПАЛІТЫЧНЫЯ ПРАЦЭСЫ Ў ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ Ў ПЕРЫЯД МІЖВАЕННАГА ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

Ва ўсёй краіне робіцца зараз падлік таго, што прынесла нам першае дваццацігоддзе Народнай Польшчы. У шматлікіх галінах у параўнанні з дваццацігоддзем санацыйнай Польшчы. Адсюль паўстала думка сабраць жменю вестак аб найважнейшых палітычных працэсах з міжваеннага перыяду, якія мелі месца ў паўночна-ўсходняй Польшчы, у той частцы Польшчы «Б», да якой з поўным правам належала Беластоцкае ваяводства. Гэта праблема тым больш можа выклікаць наша зацікаўленне, што, як убачым, Беласток, як адна са сталіц былой Польшчы «Б», у гэтым рэестры найважнейшых палітычных працэсаў займае не зусім апошняе месца.

Прачытаўшы гэтых некалькі сказаў ва ўступе, не адзін наш чытач старэйшага пакалення пачне нервова шукаць у дальнейшым тэксце вестак аб «сваім» працэсе, таму што нямала чытачоў «Нівы» самі выпрабавалі смак і цвёрдасць лавы падсудных. На жаль, некаторыя з іх расчаруюцца. Таму што ніжэй будзе гаворка не аб усіх працэсах, а толькі аб тых працэсах, аб якіх вядома было ва ўсёй Польшчы і нават па-за межамі краіны. Прычыны? Сабраць матэрыялы аб усіх палітычных працэсах, якія мелі месца ў Заходняй Беларусі, зусім не так лёгка, нават вельмі цяжка. Па-другое, думаю, што калі б нават гэта і ўдалося, то не хапіла б старонак цэлай «Нівы» на сам рэестр гэтых працэсаў.

Недахоп дадзеных з'яўляецца таксама прычынай, што не падаем чытачам нічога з найбольш лютага перыяду для крэсавага насельніцтва, а менавіта, з першых год вяртання памешчыкаў з вайскамі генералаў Лістоўскага, Довбур-Мусніцкага і іншых, пасля кароткага прабывання на гэтых землях Чырвонай Арміі. Гэтыя гады характарызуюць шматлікія карныя экспедыцыі, пагромы. Новая ўлада, прадстаўляючая інтарэсы памешчыкаў, помсцілася за страчаныя маёнткі (ў БССР), паказвала, што патрапіць у выпадку... інакш кажучы каrала і папярэджвала, каб людзям усялякага бальшавізму адхацелася. Рабіла гэта пры дапамозе агню і мяча. Гэты перыяд яшчэ чакае на свайго гісторыка.

Першы масавы працэс сялян у Зах. Беларусі (якога матэрыялы ў краіне знайшліся) меў месца **ў Беластоку** ў 1923 годзе. На лаве падсудных засела тады 45 чалавек (у гэтым некалькі жанчын) з Беластоцкага ваяводства, абвінавачаных у падрыхтоўцы ўзброенага паўстання на «крэсах». На чале абвінавачаных стаяла двух беластоцкіх дэпутатаў: Сяргей Баран (або Баранаў) і Шымон Якоўюк.

22.IV.1926 г. у Вільні пачалося расследванне аднаго з найбольшых працэсаў юнакоў у Польшчы — «працэс 94». Тады на лаве падсудных засела большая частка членаў віленскай арганізацыі Камуністычнага Саюза Моладзі і многа сімпатыкаў гэтай арганізацыі, арыштаваных напярэдадні 1 мая 1924 года, выданых правакатарам Аляксандрам Гэрцыкам.

Найбольшыя два палітычныя працэсы міжваеннага перыяду ў Заходняй Беларусі мела месца ў 1928 годзе. Першы з іх — т.зв. «працэс—133» — быў вынікам масавай паліцыйнай акцыі, намеранай як «акцыя ліквідацыі КПЗБ». Пасля масавых арыштаў, праведзеных у 1925 годзе ў ваяводствах Беластоцкім, Віленскім, Навагрудскім і Палескім, на працягу трох год крапатліва рыхтавалі працэсы. Першыя тыдні гэтага следства ўвекавечыліся катаваннем сотняў абвінавачаных у Пятрашах пад Беластокам і Троках пад Вільняй, куды звожана арыштаваных. Так іменна падрыхтавана «працэс 133» у Беластоку, «працэс 31» у Брэсце і іншыя.

Галоўнымі абвінавачанымі ў беластоцкім працэсе былі: Якуб Чэрняк, тагачасны сакратар КПЗБ, вядомы ў КПЗБ як «Артур» (сапраўднае імя і прозвішча: Лазар Араншам), тав. Станіслаў Метэнс, партыйны псеўданім — Сцяпан Скульскі, Вера Харужая — «Верка», Рамана Вольф — «Галена», Люба Кавеньская — Янкоўская, Клышко-Маліноўскі — «Пётр» (сапраўднае імя і прозвішча: Мікалай Арэхва) і іншыя. З «працэсу 133» захаваліся судовыя акты, напісана аб ім шмат успамінаў, артыкулаў. Між іншым, успомненым працэсам прысвячае некалькі пісьмаў з турмы Вера Харужая.

Вясною таго ж 1928 года адбыўся ў Вільні вядомы працэс Грамады, якая была распушчана ў пачатку 1927 года. Паводле апошніх апублікаваных у БССР дакументаў выглядае на тое, што ў часе роспуску Грамада лічыла 150.000 членаў (а не 100.000, як пісалі да гэтага часу). Арышты і рэвізіі ізноў ахапілі ўсе вышэй прыведзеныя чатыры ваяводствы. Першапачаткова працэс Грамады меўся быць «працэсам страшыдлам»: 500 абвінавачаных, звыш 1000 сведкаў. Мабыць гэты праект спалохаў сваіх ініцыятараў. Пастанавілі працэс разбіць на шэраг мясцовых. А цэнтральны, які ахапіў сваім абвінавачаннем кіраўнікоў Грамады, яе актыў, адбыўся ў Вільні. На лаве падсудных засела 56 чалавек, аб якіх манархісцкае «Слова» пісала, што былі гэта «56 галоў сарваных гідры».

Разгром Грамады (арышты, аб'яўленне па-за законам) прычыніўся да хвалі пратэстаў у Польшчы (м. ін. у Сейме) і за граніцаю. Амаль што ўвесь польскі друк прысвячаў свае старонкі праблеме Грамады, а крэсавы друк змяшчаў даволі шырокія справаздачы з кожнага дня працэсу (напр. «Кур'ер Віленьскі»). Сярод беластоцкіх сялян закіпела. Масавыя пратэсты прынялі ўсялякія формы, м. ін. таксама і дэманстрацыі, з якіх найбольш вядома — гэта крывавая дэманстрацыя ў Касове палескім дня 3 лютага 1927 года, дзе загінула 4 сялян, а 15 засталіся раненымі.

Эпілогам масавых арыштаў на Палессі членаў КПЗБ і актыву Грамады ў 1927 годзе быў «працэс 71», які ад-

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАВЕЖА
органлітаратурна-мастацкага
АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 70

АЛЕСЬ БАРСКІ

СЛОВА

Прэф. А. Абрэмбскай-Яблонскай і яе супрацоўнікам даследуючым беларускія дыялекты.

Не падымеш слова як ягады спелай
з моху вякоў пасівелых.
Бярэш часта слова
як камень бясцэнны і самародны,
а гэты шкелка з бутылкі пягоднай,
абломак фантазіі п'янай
і выдумкі злоснай.
Схопіш, прыгледзішся,
зробіцца млосна.
Спачатку здался,
што будзе сістэмы падпорай,
што будзе фундаментам,
доказу зоркай...
Прыгледзішся,
убачыш яго бляск фальшывы,
і зробіцца горка.
Адыдзе ахвота, і цень рэзігнацыі
ляжа на рукі...
Вызваліш волю, і зноў да работы,
у слоўных заглыбішся нетрах.
Зноў ціхія вёскі,
зноў ціхія людзі,
і зноў кіламетры.
Раскапаеш слоў некранутай глебы,
лупіну ад зерняў адвееш,
не споўніш надзей.
Злуешся з прычыны фатальнага слова.
Смутак да сэрца дойдзе,
час змарнаваны.
І раптам зусім выпадкова
І раптам зусім нечакана
Знойдзеш!

* * *

Замоўклі птушкі ў лесе белавежскім,
расстаўся клён з лістом апошнім,
палын шуміць таемна на ўзмежку,
зіму прарочыць рыжай пожні.

Ляцяць вароны да сяліб счарнелых,
вартуюць ціха панадворкі,
даўно ўжо праляцелі стрэлы
гусей і жураўлёў над горкай.

Гляджу ў даль, сляза тумапіць вока,
і неспакой душу трывожыць,
бо птахі адляцелі ў край далёкі,
адкуль не кожны з іх вярнуцца можа.

* * *

Не згару, як паходня,
геройства ў душы
чую.
Не дам карысці
Беларусі,
Як ліст асенні
непатрэбны спапялюся.
Мо' рамантычная дзяўчына
прыложыць к вуснам
і адкіне...
няхай і гэтак.
Лістом асенім
палымяным
прыемна быць паэту.

* * *

Снапы ляжалі на таку,
і цэп гуляў ім па калоссях:
Цапы ў руках трымала восень.
Снапы ляжалі на таку
як жнівеньскія сонцы,
і цэп лупіў, лупіў без жалю
па жыватах снаповых,
і зерні-іскры вылятал
з-пад біякоў грабовых.
Іскрыўся саламяны жар
узлёт, удар
узлёт, удар!
І ліўся струмень
з пад капы
цапы, снапы!
цапы, снапы!

* * *

Любім і верым у песню.
песня наш бог адзінокі,
песня наш бог адзіны.
З ёю ходзім па свеце шырокім
У сферы мар недапетых,
у сферы мар перапетых.
Як маці з малечькім сынам
так песня ходзіць з паэтам.
так я хаджу з айчынай.
Хто ведае смак падарожжа
хто ведае радасць збожжа.
калі яго радасць закрыліш,
той ведае вартасць спеву.
ласкі
і гневу.
Калі ўжо хопіць сілы,
як сэрца падломіцца, трэсь
несучы мяне ў магілу.
Спявайце вясёлую песню.

КАХАННЕ

Аліне

На Тваіх грудзях
ляжыць мая рука,
так як ручэй сярод узгоркаў.
А можа грудзі гэта зоркі,
дзве жывыя зоркі.
А мо' рука мая дык не ручэй,
а толькі млечны шлях,
якім пакрылася зямля,
і па якім імчыцца кроў
ад майго сэрца да Твайго.
Няхай гарыць агонь!
а можа грудзі лямпы дзве
у агеньчыках чырвоных.
А можа дзве мадонны
з ікон святых...
Ды кінь ма гэта,
нашто тут разважанні,
нашто тут параўнанні.
Не будзь тваіх грудзей,
не быў бы я паэтам,
І можа б не кахаў людзей
так моцна як сягоння.
Таму пазволь мне
прытуліцца да грудзей.
Таму пазволь
узяць іх у далоні.

САКРАТ ЯНОВІЧ

ЖОНЦЫ

Мой сын!

Нясу на руках праз алеі жоўталістыя — цяплынь вераснёўскага позірку ў вачах жонкі...

Скажы, некалі на «Сорак першы» хадзілі...

З таго часу прайшло чатыры гады! Шаптала тады ледзь чутна мне:

— Кахаю цябе...

А восень заціхла на вуліцах. Пацалунак нясмелы, першы, у бляску калужын, туманным святле неонаў. Ты дарыла мне, шчасліваму бясконца.

Адчуў душою, радасцю сэрца, пошум дубровы, антонаўкі пах на Тваіх вуснах — дзявочых чыстых!

Успомні — хадзілі мы па лугах квяцістых, росных, ранішняй парою. Часамі сцяжынаю лясною, у цішы збіралі грыбы чырвонагаловыя. Спалі ў вадыры буйнага маю, ля акна вішнёвага. Ранішою прамяністаю беглі на плёс паслухаць вясны шумнлістай.

Лістапад наступіў Шахаціць пад нагамі ліствою. Побач з Табою — наш сын! Усміхаецца зоркам вячэрнім...

лістапад 1961 г.

УЛАДЗІСЛАЎ ДВАРАКОЎСКІ

НА СВІТАННІ

— Якуб! Якуб! — адазвалася Алёна да свайго мужа, які спаў побач яе. — Чуеш, устань.

— Чаго? Што такое? — спрасонку буркнуў Якуб і, сеўшы, вадзіў вачыма па цёмным пакоі хаты.

— Устань, нехта выстраліў недалёка.

— Здалося табе.

— Не, не здалося, выразна чула, у тым баку на Матыса, я ж не спала.

— Мо' Андрэй трэніруецца, зброю атрымалі, некалькі чалавек запісалася, на патруль ходзяць!

— Няўжо Андрэй такі дурны, што запісаўся.

— Ды што ў гэтым дзіўнага, ты бачыш, што робіцца, сам думаю.

— Ашалеў, я табе запішуся!

— Сябры змагаюцца, а я спадніцы пільную.

— А што мне твае сябры, я з табою жыву і зберагчы хачу.

— Эх, Алёна, — уздыхнуў Якуб, — няма ў нас агульнай мовы.

Сухі вінтовачны выстрал трэснуў Якуба, быццам бізун праз плечы. Ён ускочыў з ложка і, сунуўшы ногі ў боты, падышоў да акна, потым, прыслухоўваючыся, адчыніў яго і асцярожна выглянуў на панадворак.

Цемра. Толькі контуры будоўлі чорнай плямай адціналіся на фоне начнога неба. Ніводзін водгук не трывожыў заснуўшых хвілін, толькі недзе далёка, далёка на поўдзень, здавалася, што ледзь чутна пыхцеў цягнік, чах, чах, чах, але гэта было Якубавае сэрца, якое лапаталася ад жаху.

— Якуб, не выглядай, — даляцела да яго ціхая просьба, у якой адчувалася трывога, а па хвіліне адчуў побач прытуліўшаеся гарачае цела, якое дрыжэла.

— Нядобра — шапнуў ёй на вуха, — здаецца ў Андрэя бліснуў агонь, ды нешта звалілася з клуні на зямлю. Андрэй там спіць.

— Мо' папяросу прыкурваў.

— Не, Андрэй не курыць, бацька таксама не, мабыць толькі чужыя. Калі б чужыя, ламаталі б.

— А што чуў, дагэтуль маглі расстраляць, ведаеш.

— Страшна, зачыні акно, можа хто сочыць, барані Божа, схавацца не ўспееш, — сказала яна і адышла ўглыбіню пакоя.

Нічога не адказаў. Вытрашчыўшы вочы, глядзеў у цемру, быццам хацеў прагледзець яе і злавіць хаця шорах набліжаючагася няшчасця. Прадчуваў і спадзяваўся таго, што яно недзе недалёка і нахлыне раптам, неспадзявана, як маланка. Андрэй запісаўся змагацца з ворагамі. Так, запісаўся. Ды што яму? Хлапец малады, ды яшчэ наіўны, прагны барацьбы. Некалькі дзён таму назад, вяртаючыся з патрулём, падстрэліў аднаго бандзёра. Нехта, хаця было гэта поцемку, пазнаў Андрэеў голас, калі той крыкнуў «стой». Чужы не пазнаў бы, мусіў быць свой, бо крыкнуў «папомніш».

Адпомсцяць? Можа быць, ведаеш колькі іх тутай ёсць. Удзень сябар, руку падае на прывітанне - ўночы мардуе, ды да «Сталінка» гоціць.

— Якуб?

— Чаго?

— Страшна мне, зачыні акно.

— Зараз, трэба ж паслухаць, а мо' гэта толькі зладзеі і выцягнуць што-небудзь хочуць, бандзёры ішлі б проста па душу.

Якуб угледаўся. Больш нічога асаблівага не было чуваць, толькі пасля нейкага часу ў тым баку, на Зарэчаны, пачуліся выстралы. Спярша адзіночныя, потым доўгая кулямётная чарга, выбух, здаецца гранаты а яшчэ пасля нядоўгай паўзы неба пачалося афарбоўвацца чырвонай крывёй пажару.

— Падпалілі, злачынцы, відавочна не далі рады ўзяць. Мей рацыю Андрэй, што запісаўся, больш гэтакіх, тады б не гулялі так.

— З кім гэта ты гаворыш? — трывожна запытала жонка.

— Са сваімі думкамі. Зарэчаны гараць, пэўна жывым не далі рады ўзяць, ох, душа разрываецца глядзець на гэта.

— Дзе гарыць? Зарэчаны? Божа мой, дзе Андрэй, чаму яго няма, — крычала Алена, бегаючы па пакоі.

— Ціха, — сыкнуў Якуб, — бачыш, нехта да нас бяжыць.

— Хавайся! Якуб, хутчэй! Чаго стаіш, хавайся! — прасіла яна яго праз слёзы.

Але Якуб не хаваўся. Ён зачыніў акно і, адышоўшы ад яго, стаяў як акамянелы, угледаючыся ў чырвонае зарыва пажару, на фоне якога выразна адцінаўся чорны сілуэт чалавечай фігуры.

— Андрэй? Не, не можа быць, каб гэта ён. Злачынцы? Па аднаму не ходзяць, тады хто ж? — думаў ён, пільней угледаючыся, нават стрымаў дыханне каб не было чуваць лопату ўласнага сэрца.

Чорная фігура бегла, у яе рухах было нешта таропліваe, нейкі поспех, нешта трывожнае, то стрымлівалася, разглядаючыся, то зноў бегла ў напрамку Якубавай хаты.

Якуба нешта кальнула ў сэрца. Ён хутка, не звяртаючы ўвагі на пратэсты жонкі, пайшоў насустрач да дзвярэй, але там ужо ламатаў нехта і жудасным голасам не прасіў, але крычаў:

— Якуб, адчыні хутчэй, ойе Божа! Забілі яго, доктара, хутчэй, Якуб!

Якуб скочыў, як апараны. Алёна за ім. Адчыніўшы дзверы, ён убачыў перад сабою Андрэевага бацьку, Максіма, босага, у аднэй летняй бялізне, яго плечы ўздымаліся енкам, ён кінуўся да ног Якуба, пачаў іх цалаваць.

— Каго забілі? Дзе? — запытала Алёна.

Але Якуб здагадаўся адразу.

— Андрэя забілі, цяпер былі, а ён як на злосць лёг спаць у хаце. Божа, Якуб, ратуй, яшчэ жыве, ратуй мяне старога, — прасіў Максім, абнімаючы ягоныя ногі.

— Я не застануся сама, я цябе не пушчу, я разам і йду, яны яшчэ і тут прыдуць, і мяне заб'юць, — гаварыла Алёна, хапаючы мужа за рукі.

— Алёна, перастань, трэба ратаваць чалавека, яны больш не прыдуць, чуеш, пэўні пяюць, світаць будзе, пойдзем хутчэй.

Калі яны забеглі, Андрэй ляжаў непрытомны. На стале курэла лямпа, а на падлозе каля ложка, на якім ляжаў Андрэй, віднеў ручэй крыві. Левая рука звісала безуладна да самай зямлі, правай рукой прыкрываў грудзі, з якіх праз пальцы сачылася чырвоная мазь крыві.

Алёна крыкнула, падаючыся назад да дзвярэй, але затрымаўшыся каля іх, пачала плакаць. У той момант Андрэй заенчыў, паварушыўся, абцёр з вачэй слёзы, якія цяклі па шчоках, размазваючы кроў па ўсім твары.

— Каня запрагайце! — крыкнуў Якуб — Алёна, прасціны дзяры, хутчэй, пярыну гатоў, вады абмыць, чаго таіш!

Калі воз затрымаўся ля хаты, Андрэй зноў заенчыў. Ён адчыніў вочы, паглядзеў кругом, не пазнаючы нікога, памацаў забінтаваныя грудзі, уздыхнуў і закрыў вочы.

— Божа мой, Якуб, я не застануся сама, яны прыйдуць, паеду разам, Якуб, не пакідай мяне, — прасіла Алёна.

Але Якуб не звяртаў увагі. Ён, заціснуўшы губы, узяў Андрэя на рукі і панёс на воз. Потым, звяртаючыся да жонкі, гнеўна сказаў:

— Не дурэй, да хаты ідзі, яны больш не прыдуць, каб не ты, гэтага не было б. Трэба было адразу ўзяцца за зброю і пакончыць з гэтым, чуеш, ідзі, світае, зараз дзень будзе, ідзі.

Ад'ехаўшы з кіламетр ад хаты Андрэй прыйшоў да прытомнасці. Запытаў, куды яго вязуць, а даведаўшыся, што ў бальніцу, паклікаў Якуба.

— Нахіліся, — папрасіў — хачу табе нешта сказаць.

Калі Якуб нахіліўся да гарачага твару Андрэя, той трывожна, ледзь чутна, прашаптаў:

— Якуб, вярніся. З левай стараны ў пакоі пад падлогай дошку адчыніш... аўтамат і патроны, бяры сабе, вяртайся, яны яшчэ сёння прыдуць да цябе. Калі прастрэлілі мне грудзі, я прытварыўся мёртвым. Гаварылі паміж сабою, што яшчэ цябе трэба выканчыць, вяртайся... — голас яго заламаўся, ён крыху памаўчаў, а потым, як бы з плачам, сказаў:

— Я не выжыву ўсёроўна, слаба мне, вярніся, адпомсці, знаеш хто: Бахно, Баровіч, Герман, Шкада. Божа, як баліць, бывай.

Якуб пружынай выскачыў з возу. «Алёна, — праляцела ў думцы, — прыдуць, мо' ўжо там ёсць».

— Вязіце, я вас дагоню, дакументы забылі, вязіце ў тую бальніцу, што каля Роха, ведаеце, — сказаў Максіму, і не чакаючы адказу, кінуўся назад.

Зарэчаны гарэлі. Чырвоны агар вісеў высока на цёмных хмарах, ён быццам калыхаўся, то патухаў, то зноў мацней разгараўся. Чуўся далёкі гоман, крык, часамі адзінокі выстрал, а з другога боку, ад горада, раўлі машыны і ясныя шарыкі ракет узлымаліся ў цёмнае неба. Гэта ехала войска на дапамогу.

Якуб не памятаў, як перабег гэты кавалак дарогі. Ускочыўшы да Андрэевай хаты, ён вобмацкам знайшоў схованішча. Дакрануўшыся да халоднай сталі аўтамата ён апрытомнеў. Схапіўшы яго і скрадаючыся як злодзей пабег да сваёй хаты, але дабегшы, ён стаў як акамянелы. Дзверы і вокны былі шырока адчынены, на зямлі валяліся шматы, шафа была разбіта. Нікога. Паклікаў Алёну. Ніхто не адазваўся. Здагадаўся, былі. Выйшаўшы на панадворак, ён да крыві заціснуў рукі на аўтамаце... а на ўсходзе світала, пачынаўся новы дзень.

(Працяг са стар. 1)

ВЫКЛІКАЮ МІЛІЦЫЮ

— Ну, што ж, грамадзянін Раліцкі, закрываеце твар, ужо не «герой»? — гаворыць старшы сержант Хмялеўскі.

хіх вуліцах. Цяпер за рулём сержант Віснеўскі, а побач яго — капраль Пракапюк. Выклікала нейкая жанчына. Ізноў прыходзіцца разбірацца міліцыянеру ў чужых справах, ладзіць пасвараных.

Вяртаемся вуліцай Сталэчнай. Гадзіна 21.00.

— Праверым гняздо старой прастытуткі, —

Трывожны голас дыжурнага афіцэра выклікае нас па радыё:

— «Ікс-25», «Ікс-25»! Накіруйцеся: Паркова 6а, кв. 5. Хутка!

Жанчына заплакана, дзіця ўцякло да суседзяў, дзверы разбітыя.

— Хацеў мяне забіць... Дзверы сякерай выбіў... — гаворыць жанчына, па-

П'яны шафёр Андрэй Тарасевіч абдумаецца ў выцверазілаўцы, але будзе ўжо запозна.

прапануе сержант Віснеўскі.

Лесвіца вядзе ў падвал. Гаспадыні няма дома. Але гасцей прыймаюць дзве малодшыя яе сяброўкі «па рабоце». Крыстыне П. — 19 год. Аліцыі Б. — няпоўныя 22. Абедзве нідзе не працуюць.

— Навошта мне працаваць, я маю каханка, — заяўляе Аліцыя.

цвярджае суседка. Яраслаў Раліцкі ўжо сядзеў у турме за здзекі над жонкай, магчыма пойдзе там яшчэ раз. Пакуль што, — у арышт.

Ужо нядзеля, 20 верасня, гадзіна 1.50. О, як жа прыемна было б у цёплай пасцелі! «Газік» шпарка імчыцца па пустых вуліцах. І раптам: Увага! Увага! «Ікс-25»! Тут «Ікс-25 16». Накіруйцеся: Новэ Място. Каля басейна знайшлі чалавека.

Чалавек ляжыць у закрываўленай кашулі, брудны, апэцканы ванітамі, ледзьве дыхае. Міліцыянер выклікае хуткую дапамогу. Аказваецца, што Станіславу Цімоху перш за ўсё патрэбны спакойны сон у выцверазілаўцы.

Набліжаецца 3-цяя гадзіна пасля поўначы.

Сон клеіць вочы. Ногі цяжкія ад стомы. Сябры міліцыянеры застаюцца яшчэ на сваім «газіку» да 8-май гадзіны раніцы.

— Спакойная сёння была ноч, — сцвярджае на развітанне капраль Пракапюк. — О, каб у дзень выплаты.

МАКСІМ НУРЭЦКІ
Фота аўтара

Армовец Тадэўш Радзішэўскі з'яўляецца на службу.

Звесткі з Новага Ляўкова

Раней я ў сваім артыкуле «Зелянеюць сенажаці» пісаў аб дабрадзействе меліярацыі. Каб дапоўніць, хачу цяпер сказаць, што ў гэтым годзе першы раз пасля ўборкі атавы, якую раней рэдка ўдавалася звезці ў клуні), на лугах пасвяцца яшчэ каровы. Раней гэтага тут не сустракалася. Дзякуючы іменна такога роду мерапрыемству, як меліярацыя, — лугі выкарыстоўваюцца ў яшчэ большай ступені і яшчэ больш рацыянальна. Цяпер магчыма гэта. Гэта адзін з прыкладаў перамен у жыцці маёй вёскі Новае Ляўкова (Гайнаўскі пав.).

Другі — гэта абмалоты і здача збожжа дзяржаве. Сельскагаспадарчы гурток мае свае машыны, якімі дапамагае аднасяльчанам хутчэй і без затрат малаціць ураджаі. У гэтым годзе правялі абмалот перш за ўсё ў жыхароў з калёніі, але ўжо некалькі дзён, як гудзе камбайн у вёсцы. Хутка ўсе змогуць памалаціць сваё збожжа. Абмалотачных машын даглядае старшы, працалюбівы і паважаны аднавясковец Павел Харкевіч. Дзякуючы яго дзелавітасці ўсё праходзіць хутка, старанна і без затрымкі.

Трэцяй справай з'яўляецца справа малачарні, якой жыве цэлая вёска. Пакуль што, яна знаходзіцца ў доме аднаго грамадзяніна — Парфена Красноўскага, якога не называюць інакш, як Дзядзькам Парфенам, і так вядомы ён ва ўсёй акрузе. Штодзённа сюды прыносяць малако жыхары в. Новага і Старога Ляўкова. Некалькі сялян прыносіць малако з суседніх бліжэйшых вёсак. Кожную раніцу самаход Акруговай спулдзельні скупу малака забірае па 500 літраў сырадою. Са Старога Ляўкова прыносіць малако 10 жыхароў, што складае 100 літраў малака. Рэшту 400 літраў малака дае вёска Новае Ляўкова. Тут вядома на месцы, і з калёніі бліжэй. Ёсць жыхары, якія пастаянна прыносяць, хаця па некалькі літраў малака. Аплочваецца. Каб павя-

(Працяг на стар 7)

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

ЁСЦЬ КОРМ-БУДЗЕ І МАЛАКО

Як у пагаворцы: без працы няма чаго і хлеба чакаці, так і ў жывёлагадоўлі без адпаведнай колькасці кармоў не будзе малака. Арганізм жывёлы мае свае патрэбы, звязаныя з жыццёвымі функцыямі: патрабуе акрэсленую колькасць кармавых рэчываў, вітамінаў і мінеральных солей. Ад гэтага залежыць яго прадуктыўнасць.

Цяпер восень. Час ужо думаць аб пераходзе з пашавага кармлення на стойлавае. Нэдышоў таксама час падбіць кармавы баланс, каб пераканацца, ці хопіць сухіх, сакавітых і канцэнтраваных кармоў.

Асновай падлікаў могуць паслужыць агульныя дадзеныя. Вось яны: на кожныя 100 кг жывой вагі каровы даем 2 кг сухіх кармоў (каля 10 кг на карову, прычым найлепш даваць палавіну сена і палавіну саломы). Апрача гэтага на 100 кг жывой вагі даем каля 4 кг кармавых буракоў або 2,5 кг бульбы ці 4—5 кг сіласу.

Іншая справа — збожжа. Яно не павінна быць (а так некаторыя думаюць) асновай кармлення жывёлы, а толькі дадаткам, які папаўняе ў кармах недахоп бялкоў. Таму лічыцца, што карова, якая дае 10—12 літраў малака не павінна атрымліваць збожжа. За кожны літр вышэй падданай нормы даем 300 грамаў збожжавых кармоў.

Такім чынам можна падлічыць гадавыя патрэбы для нашых кароў.

З падлікаў вынікае, што ў год на адну карову трэба каля 10 ц сена, 40—50 ц кармавых буракоў (або 20—24 ц бульбы ці 40 ц сіласу), а таксама — пры малочнасці каровы каля 15 літраў — каля 3—4 ц збожжавага корму.

У нашым ваяводстве склалася даволі цяжкае становішча з кармамі. Адчуваецца недахоп сена і сакавітых кармоў. Але маем добры ўраджай бульбы і яна ў пэўнай меры можа замяніць кармавыя буракі. Найлепш даваць мяшаныя кармы, мяшаць бульбу, буракі і сілас. У такім выпадку жывёла атрымлівае большы асартымент кармавых рэчываў, лепш забяспечвае патрэбы арганізма і дае ў выніку больш малака.

А цяпер пару слоў аб пераходным перыядзе. У кастрычніку пераходзім на стойлавае кармленне жывёлы. А пакуль што трэба дакормліваць жывёлу. Раніцай і вечарам даем каровам сена, салому і каля 10 кг прапашных. Паступова павялічваем дзённую норму, даходзячы да зімовай. Пераходны перыяд мае вялікае значэнне ў жывёлагадоўлі. Ён дапамагае жывёле прызвычаіцца да новых умоў кармлення і памяшкання. Такім чынам пазбягаем розных захворванняў жывёлы ў гэты час.

Якраз цяпер трэба пачаць прызвычайваць жывёлу да стойлавага кармлення. Нельга пасці кароў на мокрых пашах, балоцістых. Цельных кароў і тых, якія нядаўна ацяліліся, выпускаем толькі ў цёплую і сухую пагоду. Ялошкі могуць быць на пашы даўжэй.

Правільны пераход на зімовае кармленне і адпаведны запас кармоў дадуць магчымасць утрымаць і нават павялічыць пагалоўе. За апошні год колькасць жывёлы павялічылася ў нашым ваяводстве на 11.500 галоў, г. зн. на 3%. Нават такі скромны поспех у гэтым годзе быў бы значным дасягненнем беластоцкіх жывёлаводаў.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

(Працяг са стар. 2)

НАЙВАЖНЕЙШЫЯ ПАЛІТЫЧНЫЯ ПРАЦЭСЫ У ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ У ПЕРЫЯД МІЖВАЕННАГА ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

быўся ў Гродне ў 1929 годзе. Галоўным абвінавачаным у гэтым працэсе быў селянін з вёскі Яглевічы (каля Івацэвічаў) — Мікалай Пэрэвалоцкі — выбраны ў члены КЦ КПЗБ на I З'ездзе КПЗБ у 1928 г., сакратар Акруговага Камітэта КПЗБ у Пінску, арганізатар нацыянальна - вызваленчага руху на Палессі. У адрозненні ад працэсаў мінулых год, у якіх камуністаў прысуджвалі на 4, 6 і 8 гадоў цяжкага турэмнага зняволення, цяпер ужо Пэрэвалоцкаму прысудзілі 15 гадоў турэмнага зняволення. Пятнаццаці- і дваццацігадовыя прыгаворы падалі таксама ў наступным працэсе ў гэтым жа 1929 годзе, **у Беластоку**, дзе адбыўся «працэс 35», або як яго назвалі «працэсам цэнтральнага камітэта КПЗБ». Галоўным абвінавачаным у гэтым працэсе быў сакратар КЦ КПЗБ вядомы як «Максімоўскі» або «Робэрт» (сапраўднае імя і прозвішча: Абрам Разенштайн). Разам з ім на лаве падсудных заселі члены КЦ КПЗБ: Ян-Казімеж Бабровіч, Ежы Альшэўскі-Пружанскі, адзін з вядучых публіцыстаў КПЗБ —Віктар Фрышман, член Сакратарыяту КЦ КСМ ЗБ — Шчэпкоўскі, Лазар Шайкоўскі і іншыя.

З працэсаў наступных гадоў назваць трэба перад усім 3 працэсы, якія адбіліся балей найбольш шырокім водгукам у Польшчы і нават за межамі нашай краіны

У 1933 годзе перад судом у Кобрыні стала 8 сялян і сакратар Брэсцкага АК КПЗБ таварыш «Рэгіна» — Зофія Цытрон-Кабрыньская. Абвінавачана іх у тым, што на прыкладзе Ропчыцкага паўстання ў Кракаўскім ваяводстве арганізавалі мясцовых сялян да барацьбы з судовымі выканаўцамі, да паходаў на маёнткі і г.д. Гэта кампанія ў некаторых пунктах Кобрынскага павета прыняла форму ўзброеных сутыкненняў з паліцыяй. 9 камуністам пагражала пакаранне смерцю. Масавая кампанія пратэсту вырвала іх тады з кіпцюроў смерці. Таварыш Кабрыньскую прыгаварылі на 15 гадоў, а сялян на пажыццёвае зняволенне.

У 1935 годзе ў Вільні адбыўся славуты ў краіне і за межамі «працэс 11» званы інакш «працэсам Левіцы Акадэміцкай»». Да галоўных абвінавачаных у гэтым працэсе належалі, між іншым, сучасны намеснік прэм'ер-міністра ўрада ПНР — Стэфан Ендрыхоўскі і Міністр здароўя — Ежы Штахельскі.

У 1936 годзе масавая кампанія пратэсту ва ўсёй Польшчы і за межамі ўратавала жыццё нашаму земляку з аколіц Саколкі, з вёскі Гаркавічы — Сяргею Прытыцкаму, сучаснаму сакратару ЦК КП Беларусі, якога тады пакаралі смерцю за спробу забойства правакатара ў судовай зале ў Вільні.

* ✲ *

Пералічаныя вышэй працэсы паказваюць на тое, што Беласток, таксама як Вільня, займаў цэнтральнае месца ў рэвалюцыйным руху паўночна - ўсходніх крэсаў міжваеннай Польшчы. Варта было б спакусіцца на накапленне дадзеных з галоўных палітычных працэсаў выключна Беласточчыны. Думаю, што матэрыялаў, асабліва судовых актаў, хапіла б, калі аўтар, апрача пералічаных спраў, амаль выпадкова натрапіў на шэраг судовых актаў з Беласточчыны, а менавіта: абвінаваўчы акт «працэсу 53» у Сувалках аб прыналежнасці да КПЗБ у 1926 годзе, акты ў справе «працэсу 37» аб прыналежнасці да КПЗБ у Сакольскім павеце ў 1937 годзе, 3 справы абвінавачаных 86 сялян з некалькіх гмін Сувальскага павета, якія ў 1935 годзе масава сталі на барацьбу супроць самаўпраўству мясцовай адміністрацыі, з прычыны праз меру вялікіх шарваркаў. Гэтай барацьбой згодна кіравалі дзеячы мясцовага актыву СЛь і КПЗБ. Напэўна гэтых матэрыялаў знойдзецца больш. У кожным з іх, як у прыказкавай кроплі вады, адбіваецца шырокі вобраз цэлай сістэмы кіравання ў санацыйнай Польшчы.

Аляксандра БЭРГМАН

Пад развагу не толькі настаўнікаў

У апошні час на ніве меншасных школ наступіла стабілізацыя (у сваіх разважаннях абапіраюся на Бельскім павеце). Гэта дае новыя заданні ў гэтай галіне нашаму Таварыству, актыву і настаўнікам у беларускім асяроддзі. Трэба моцна падкрэсліць дасягненні народнай улады, паказаць дзецям, а старэйшым прыпомніць, чым было беларусам санацыя. Да таго забавязвае настаўнікаў школьная праграма, а актыў — статут і чарговыя пленумы ГП. Трэба вялікую ўвагу звярнуць на рэвалюцыйныя падзеі ў кожным павеце, грамадзе, вёсцы. Хай гурткі зацікаўлення ў школах, школьныя арганізацыі, пры дапамозе бацькоўскіх камітэтаў, стараюцца на сваім панадворку паказаць тое, аб чым гаворыць праграма і ўказанні партыйных і дзяржаўных улад. Будзе гэта карысна і дзіцяці і грамадству.

Тут не малая роля прыпадзе пазакласным заняткам. Возьмем такую справу — дзейнасць на Беласточчыне КПЗБ і КПП. Ёсць многа ветэранаў рэвалюцыйнага руху, якія сёння яшчэ жывуць. Гэта людзі цікавыя і многа могуць расказаць. Часта ў вёсцы іх трэба ўмець адшукаць. Яны загартаваныя камуністы, але скромныя людзі, і калі іх ніхто не заахвоціць да размовы, самі яе не падымуць. А што ж можа быць цікавейшым урокам гісторыі на занятках школьнага гуртка ці гарцэрскай дружыны, як не размова з дзядзькам С., які раскажа аб працы ячэйкі КПЗБ, як арганізавала яна бунт супраць санацыйных улад у Райску ці Гародчыне. Ад КПЗБ-оўцаў дзеці і моладзь даведаюцца, чаму нашыя бацькі не ведаюць літаратурнай беларускай мовы.

Другая справа — гэта асвета дарослых. Праблема надта вялікая. Важная і таму, што непасрэдна звязана з дзейнасцю нашага Таварыства. За яе адказныя аддзелы асветы, але без удзелу нашага актыву нямнога зробіцца. Сялянскае асяроддзе яшчэ не даспела да таго, каб быць прагным курсаў, напрыклад, беларускай мовы. Тут павінны быць арганізатары і ініцыятары, а такімі маглі б быць гурткі БГКТ і аддзелы на чале з настаўніцкім актывам. Усё гэта трэба абсудзіць на бліжэйшых нарадах у ГП. Трэба аказаць як мага большую дапамогу настаўнікам.

Гэтыя свае рэфлексіі ў сувязі з распачатым школьным і культурна-асветным годам кірую пад развагу тым, якія займаюцца асветай і культурай.

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК

Сіла грамадскага пачыну

Яна заяўляе аб сабе ўсюды там, дзе людзі кіруюцца каштоўным прынцыпам агульнага дабра, дзе грамадскія справы ўспрымаюць як свае асабістыя. Праяўляецца гэта асабліва ў чынах, у працоўным подзвігу шматлікіх вёсак. Вось, напрыклад, Залукі.

Усё пачалося яшчэ восенню мінулага года. Думкі аб будове новай школы выліліся ў грамадскі чын, калі шматлікія жыхары Залук выканалі першыя працы на плошчы, дзе сёння завяршаюцца яны Падляшскім будаўляным прадпрыемствам у Беластоку. У лістападзе будынак новай школы будзе ўжо адданы да ўжытку. У ім памесцяцца чатыры прасторныя класы і кватэры для настаўнікаў. Будынак атрымае каналізацыю, у кожнай настаўніцкай кватэры будзе абсталяваны ванны пакой. А што станецца са старым добра ўжо адслужыўшым школе будынкам? Яе кіраўнік Аляксандр Нятупскі, ідучы насустрач пажаданням жыхароў, хоча абсталяваць тут святліцу, якой недахоп балюча дагэтуль адчуваецца. Праўда, старая школа замяняла ў пэўным сэнсе святліцу (тут, напрыклад, кожны вечар збіраюцца людзі перад шкляным экранам шыкоўнага «Клейната», які з'яўляецца ўзнагародай ГРН Каралёвы Мост за саліднае выкачанне вёскай абавязку ўплаты на грамадскі фонд пабудовы школ), аднак у школьным памяшканні не магла салідна разжыцца ні мастацкая самадзейнасць, ні нейкая іншая форма светліцовай працы. Зараз такая магчымасць наспявае і гэта павінен узяць пад увагу старшыня гуртка БГКТ Аляксандр Майсак.

Хаця неўзабаве ўпрыгожыць вёску новы будынак школы, аднак будуць яшчэ працягвацца працы над абсталяваннем школьнай спартыўнай пляцоўкі, трэба будзе выбрукаваць па суседству са школай вуліцу. І тут, напэўна, не падвядуць сялянскія рукі. Яны ж выбрукавалі 820 м вуліцы, што ў пералічэнні на грошы дае значную суму — 350 тыс. зл. Гэтыя працы пачаліся летам мінулага года і нядаўна закончыліся.

Жыхары Залук наглядна бачаць вынікі сваіх чынаў, цешацца іх эфектамі. А вось завяліся ўжо новыя планы. Імя ім — вясковы дом культуры. Зразумела, што шмат будзе турбот і намаганняў вакол яго. Аднак ад чаго ж людская ініцыятыва і сіла грамадскага пачыну, якая тое, што сёння яшчэ з'яўляецца марай заўтра пераўтварае ў рэчаіснасць. А. Нятупскі — душа і завадатар многіх мерапрыемстваў у вёсцы — атрымаў ужо з Варшавы праект такога дома. — Закончым пабудову школы, — заяўляе наш субяседнік, — і пачнем абмяркоўваць справу будучага вясковага дома культуры. Цяжкасці нас не пужаюць, толькі б ахвота была і былі дружныя рукі. А іх тут шмат, — з апраўданым аптымізмам адзначае А. Нятупскі. Удзяляе ён сур'ёзную ўвагу сельскагаспадарчай падрыхтоўцы моладзі. Школа сельскагаспадарчай падрыхтоўкі ў Залуках першыя крокі паставіла яшчэ ў мінулым годзе. Сёлета прыступіла яна да нармальных заняткаў, якія будуць працягвацца згодна з праграмай 10 месяцаў. Навука прадаўжаецца тут 2 гады. Пасля паспяховага заканчэння школы яе выпускнік мае права паступіць у трохгадовы сельскагаспадарчы тэхнікум у Беластоку. У школу сельскагаспадарчай падрыхтоўкі ў Залуках ходзіць моладзь з Сафіполя, Валіл, Пешчанікаў, Радуніна і ПГР Валілы. Разам 22 асобы.

А. Нятупскі, прыцягваючы моладзь да гэтай школы, кіруецца яшчэ іншай мэтай — апякуецца і надалей маладымі людзьмі, якія закончылі пачатковую школу, стварае ім магчымасць авансу. Калі мы ўжо пры школьных справах, дык трэба падкрэсліць адзін знамянальны факт: 10 выпускнікоў пачатковай школы ў Залуках вырашыла сёлета паступіць у прафесіянальныя і агульнаадукацыйныя школы Беластока. Толькі адной асобе не пашанцавала ў гэтым намеры; усе астатнія паспяхова здалі ўступныя экзамены. Гэта наглядна гаворыць аб узроўні навучання ў Залуках.

Слова «прагрэс» ці «аванс» — не пустыя гукі ў гэтай вёсцы. А грамадскі падыход жыхароў да яе спраў шматабяцаючая з'ява.

а.с.

(Працяг са стар. 1)

ТРАТУАРАМ ПРАЗ • ВЁСКУ НУРЭЦ •

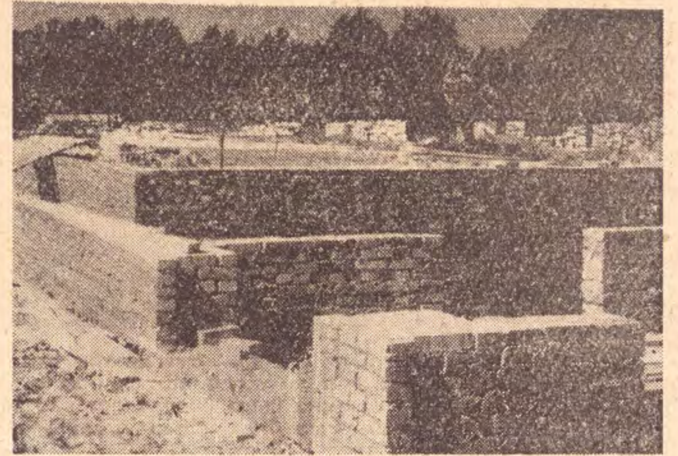
усе гаспадары - нурчане тры разы ў год косяць сенажаць і свежае сена сіласуюць, атрымоўваючы шмат добрага корму на зіму. Зараз, калі трэці ўжо год па чарзе спякота сушыць першы пакос, гэта, што робяць сяляне ў Нурцы, з'яўляецца асабліва важным мерапрыемствам.

Грамада Нурэц невялікая. Ахоплівае пяць вёсак. Але ў кожнай вёсцы дзейнічае ўжо сельскагаспадарчы гурток, а кожны гурток мае па аднаму трактару з поўным камплектам дабавачных машын, абмалотачны агрэгат і апрысквальнік. Людзі даверліва адносяцца да машын. Машыны ў замен аблягчаюць ім працу. Не лёгка на пясочных глебах дабіцца добрых вынікаў. Нурчане аднак могуць пахваліцца цалкам нядрэнным ураджаем. Вось Аляксеюк збірае па трыста цэнтнераў буракоў з аднаго гектара.

Гаспадары нурэцкай грамады выбралі сабе на кантору мізэрны сялянскі домік — два пакойчыкі, да якіх уваход праз кухонныя дзверы. Але вось на сценах гэтых цесных пакойчыкаў вісяць планы паасобных вёсак. Апрацоўвалі іх архітэктары і эканамісты. Падобныя планы маюць многія другія вёскі Беласточчыны. Яны аднак найчасцей ляжаць у цёмных сейфах павятовых архітэктараў. Калі ўжо завандруюць у кантору грамады, сакратары чым хутчэй, як вялікую ваенную тайну, хаваюць іх у свае шафы. А ў Нурцы звычайна, бы нейкую аб'яву, павесілі гэтыя планы на сценах. Прыходзяць грамадзяне да сваёй улады афармляць розныя справы і глядзяць, думаюць, любуюцца перспектывамі сваёй роднай вёскі.

Вось план перспектывічнага развіцця вёскі Нурэц. Побач існуючай вуліцы і даўно пабудаваных дамоў цэлы шэраг квадрацікаў, што абазначаюць новыя, не толькі жылыя дамы. Калі ўжо разабраліся ва ўсіх гэтых умоўных знаках, хопіць прымкнуць вочы і даць свабоду думкам.

Летні дзень. Нейкае свята. Па роўнай, брукаванай вуліцы імчацца матацыклы і прыгожыя аўтамашыны. Па тратуары, пралажаным па абодвух баках бруку, шпацыруе моладзь. Старэйшыя засталіся дома пры тэлевізарах. Дзяўчаты асабліва прыхільна глядзяць на тых хлопцаў, што ездзяць уласнымі аўтамашынамі. На ўскраіне вёскі стаіць аграмадная школа. На школьнай спартыўнай пляцоўцы разыгрываюць нейкі матч. Непадалёк знаходзіцца вясковы клуб культуры. Адтуль плыве прыемная музыка і пах

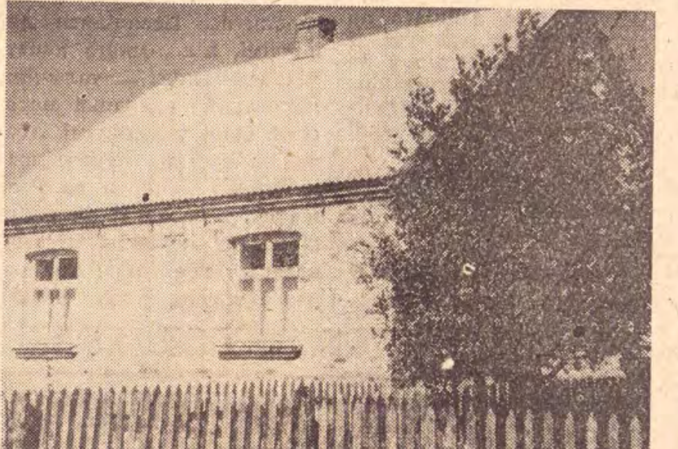
Аграмадная школа хутка адрастае ад фундаментаў.

гарачай чорнай кавы. Гэта кліча да сябе ў госці клубная кавярня. Можна тут выпіць чай, каву, віно, пачытаць газеты і журналы. Вечарам патанцаваць. Бяда вось, што тэлевізар папсаваўся. Але

Не так даўно гаварылася, што гэта тыповая беларуская хата. У Нурцы цяпер яна сірата.

яго ўжо на днях наладзяць. У вёсцы свая майстэрня. Яна знаходзіцца пры мясцовай краме ГС-у. Свае рамеснікі раманту́юць усё, што ў вёсцы можа папсавацца. Вось так! Былі б празявалі б! Дык сёння ў клубным кіно даюць новы фільм. Трэба паспяшацца, а то білетаў не хопіць.

Незадоўга будуць гаварыць, што вось гэта тыповая вясковая хата. Яна ўжо не сірата ў вёсцы Нурэц.

Фантазія? Незбыўныя мары?

Не, гэта як найбольш жыццёвыя планы на бліжэйшую будучыню. Як доўга нурчане маюць чакаць, каб усё гэта збылося? А навошта чакаць? Брук ужо ёсць, тратуары па абодвух баках вуліцы таксама ўжо пралажаны, кавалеры ганяюцца матацыкламі, а грамадная школа хутка адрастае ад фундаментаў.

Не, не чакаюць жыхары вёскі Нурэц на печаныя галубцы, што, магчыма, ляцяць з неба. Іх ніхто яшчэ не наеўся. Вось у Нурцы мары пераўтвараюцца ў рэчаіснасць. І прыемна застацца і жыць у гэтай вёсцы. Чалавек ведае, што яго чакае.

ВІКТАР РУДЧЫК

фота аўтара

Гаспадар нурэцкай грамады (злева) старшыня Аляксандр Іванюк спыніў Васіля Аляксеюка. У іх заўсёды многа спраў, якія неабходна супольна абмеркаваць.

ДЗІЎНАГОРСК

Дзіўнагорск — цудоўны горад — так называецца наймалодшы горад СССР, збудаваны на Сібіры ў маляўнічай мясціны на схіле Саянскіх гор. Прычынай узнікнення Дзіўнагорска была будова вялікай Краснаярскай гідраэлектрастанцыі на Енісеі. Першыя будаўнічыя жылі ў палатках. Цяпер у Дзіўнагорску 30 тысяч жыхароў і 30 вуліц.

На здымку: наблізу горада кіпіць праца пры будове плаціны на Енісеі.

(апр)

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

ПРА ДАВЕРАНАГА ГЕНЕРАЛА ДЭ ГОЛЯ

Уступаючы ў тайную фашыстоўскую арганізацыю «Кагуль» у перадваеннай Францыі, капітан Андрэ Дэваўрын меў не малыя амбіцыі. Перад усім, хацеў адыграць ролю кіраўніка, яго членскі білет меў нумар 93.

Тады яму нават не снілася, што ён — гэта будучы начальнік французскай разведкі і контрразведкі...

У 1940 годзе Гітлер разграміў Францыю. На эміграцыі, у Англіі, генерал дэ Голь стварае вызваленчае войска, флот. Напаткаў афіцэра разбітай арміі, вёрткага капітана Андрэ Дэваўрына. Спадабаўся. — Назначаю вас начальнікам Цэнтральнага Бюро інфармацыі і акцыі, — сказаў дэ Голь, якому да зарэзу быў патрэбен чалавек для арганізацыі разведкі і контрразведкі. Цэнтральнае Бюро інфармацыі і акцыі, званае ў скарачэнні ЦБІА, трэба яшчэ сарганізаваць, падабраць адпаведных людзей, знайсці грошы, абдумаць планы. Капітан пачаў дзейнічаць ад таго, што прыдумаў сабе... псеўданім «Пасі» ды цвёрда рашыў даказаць, што лепшага ад яго начальніка разведкі і быць не можа. Зайшоў ён да французскай секцыі англійскай разведкі Інтэліджэнс Сэрвіс. Там прынялі яго надзвычай сардэчна. ЦБІА атрымала ўдоваль грошай. Вядома, без грошай у сакрэтнай службе нічога не зробіш.

Дэ Голю пакуль што не ў галаве справы ЦБІА, занятыя падрыхтоўкай ваенна-марской экспедыцыі ў порт Дакар, каб перахапіць гэты важны цэнтр французскіх калоній на заходнім узбярэжжы Афрыкі, а таксама перацягнуць на свой бок рэшту флоту. У палове месяца верасня 1941 года ў казіно брытанскага Адміралцейства адбываецца развітальны банкет для вышэйшых афіцэраў, якія прымаюць удзел у дакарскай аперацыі. Пасі паяўляецца з каханкай, цудоўнай брунеткай, аб якой ведаў, што працуе для падлізнікаў гітлерызму ў Францыі... Весялілася яна з усімі, піл.., многа какетнічала. Вынік: — таямніцы дакарскай аперацыі перасталі быць таямніцамі. Атака на Дакар правалілася поўнасцю, генерал дэ Голь шалеў у роспачы. Для Пасі настаў нарэшце час паказаць сябе праніклівым разведчыкам, даць вельмі праўдападобныя доказы, што здрадзіў ніхто іншы, як сам адмірал, найбольш даверная асоба! Такія намеры цалкам адпавядалі Інтэліджэнс Сервіс, якое рэалізуючы сакрэтнае ўказанне прэм'ера Чэрчыля, намагалася пазбавіць дэ голеўскі флот самастойных камандзіраў, уключыць яго ў склад англійскіх ваенна-марскіх сіл. Генерал, што праўда, павысіў Пасі да чыну маёра, але ў здраду адмірала не надта верыць. Крычыць: — Гэта якоесьці свінства мантаванае праз Інтэліджэнс Сервіс. Англічан абыходзіць не здрада, але наш флот, флот Францыі!!!

Дэ Голь павучае свайго ўлюбёнага маёра Пасі такімі словамі: — Скажыце, калі ласка, чаму ў нашым генеральным штабе так многа працуе англічан і англічанак? Га?

— Пане генерал, — пачаў заікаць маёр, — яны ўсяго толькі дапаможны персанал: сакратаркі, машыністкі, старажы...

— Звольніць, неадкладна звольніць усіх! — генерал падыйшоў бліжэй і гледзячы проста ў вочы неспадзявана спытаў: — Ці вы былі ў кагулярах?

Маёр Пасі адчуў, што чырванее, сабраўся з сіламі і ненатуральна голасна запярэчыў: — Афіцэрскае слова гонару, пане генерал, што я ніколі не быў кагулярам, ніколі не належыў да ніякай палітычнай арганізацыі і не разбіраюся ў палітыцы...

— Дзякую... Вы свабодны.

Маёр Пасі выконваў загады дэ Голя і з кожным днём адчуваў штораз большую варожасць Інтэліджэнс Сервіс да яго. Англічане раптам устрымалі фінансы і запатрабавалі перадаць ім найлепшую агентуру. Маёр Пасі адмовіўся — ён марыў стварыць магутную разведку, дабіўся нават значных удач, разбудаваў і добра заканспіраваў агентурныя сеткі ў Партугаліі, Іспаніі, паўночнай Афрыцы. Аднак без адпаведных сум усё рассыпалася ў прах. Генерал апрача авансаў і цёплых слоў не меў мільёнаў, шчыра спачуваў у турботах, падарыў маёру Пасі сваю фатаграфію і напісаў на ёй: — «Першаму, найлепшаму сярод маіх сяброў, як доказ майго поўнага даверу — дэ Голь». Спадзяваўся, відаць, такім чынам дарэшты здабыць энергічнага маёра для справы палітычнай самастойнасці.

Тым часам Пасі, хаця нездоўга, ізноў атрымаў павышэнне на падпалкоўніка, не бачыў ужо перспектыў для ЦБІА. Забыўшыся пра буйныя амбіцыі і сумленне рашыў выкарыстаць сваё становішча дзеля асабістай нажывы. Выбраўся ў Парыж, англічане штосьці пранюхалі, не давяраюць яму; патрабавалі, каб разам з ім ехаў іх агент. Палкоўнік Пасі арыентаваўся, што камандзір вялікай падпольнай арганізацыі «Комба» ў акупаванай Францыі здаўна стараецца захапіць у свае рукі кіраўніцтва цэлым французскім рухам супраціўлення, які ўзначаліў генерал Відаль — і, каб дабіцца свайго, прадаўся зразу двум разведкам: фашысцкай і амерыканскай. Сустрэча з камандзірам «Комба» адбываецца ў малой кавярні на Монмартры і выглядае на малаважную размову. Агент нудзіцца, не чуе нічога такога, што цікавіць Інтэліджэнс Сервіс...

— Відаць вельмі неасцярожны, — як бы са злосцю гаворыць палкоўнік Пасі. — Заўтра едзе поездам а гадзіне 7.45 і без ніякага ўзброенага забеспячэння... Надумаўся правесці інспекцыю атрадаў, адзін... Дзівак.

На другі дзень, у шэсць гадзін раніцы ген. Відаль пайшоў у метро, каб даехаць да вакзала чыгункі. Тут перапынілі яго трох здаравенных мужчын, маментальна схапілі пад рукі. — Спакойна, генерал, мы з гестапа. Вы арыштаваны!

* * *

Палкоўніка Дэваўрын — Пасі арыштоўваюць у месяцы маі 1946 года і... праз некаторы час выпускаюць на свабоду, хаця следства паказала, што апрача грошай за здраду, палкоўнік зарабляў яшчэ на шырокай спекуляцыі золатам, футрамі, валютаю.

Аднак суда не было. Ён спакойна заступіў на пасаду генеральнага дырэктара вялікай фірмы. Дзіўна закончылася кар'ера начальніка французскай разведкі, якая пачалася ад асабістых інтрыг , дакарскай аперацыі і знайшла свой фінал у яўна свядомым прадажніцтве ваенна-палітычных інтарэсаў Францыі.

(а-ся)

ЦУДОЎНАЕ ЛЯКАРСТВА — ТОРФ —

Дагэтуль торфам цікавіліся пераважна ў сельскай гаспадарцы і энергетыцы. Цяпер ім, магчыма, гэтак жа пільна зоймуцца біяфізікі, біяхімікі, фармаколагі і ўрачы.

У вышэйшых агранамічных вучылішчах у Вроцлаве вынайдзена, што ў састаў торфу ўваходзяць некаторыя арганічныя рэчывы, здольныя абараняць людзей і жывёл ад небяспечнага дзеяння радыёактыўнасці і, магчыма, садзейнічаць лячэнню ўзнікшай прамянёвай хваробы.

Лічаць, што гэтае адкрыццё можа не толькі непасрэдна дапамагчы тым, каму прыходзіцца выпрабоўваць дзеянне павышаных доз радыяцыі напрыклад, рэнтгенолагам, анкалагам і іх пацыентам, але таксама садзейнічаць раскрыццю механізма дзеяння промняў на жывую тканку і павышэнню стойкасці арганізма да радыёактыўных праменняў.

ТАЙНА КАЛОДЗЕЖА БАЙБУЛАК

Казахстанскія палеазоолагі выявілі ў пясчанай пустыні на паўночны захад ад Кзыл-Арды ў раёне калодзежа Байбулак адзін з самых цікавых могільнікаў драпежных і травоядных дзіназаўраў. Вучоныя раскапалі і прывезлі ў Акадэмію навук Казахскай ССР каля тысячы розных касцей гэтых істот, якія жылі тут семдзесят мільёнаў гадоў назад у мезазойскай эры. Знаходка мае асаблівую цікавасць у сувязі з тым, што байбулакскі могільнік з'яўляецца адзіным у Казахстане карэнным неперааткладзеным. Астанкі ляжаць амаль у тым выглядзе, у якім яны былі пасля пагібелі гэтых прадстаўнікоў старажытнейшай фауны.

НАИБОЛЬШ ПЛАДАВІТАЯ МАЦІ

У касцеле ў вёсцы Бенінгай (ГФР) знаходзіцца старая карціна з XV ст. Яна прадстаўляе самую пладавітую жанчыну ўсіх часоў — маці 53 дзяцей — Варвару Шмецэр.

На здымку: карціна Варвары Шмецэр з яе 38 хлопцамі і 15 дзяўчатамі.

(апр)

Юрый Дольд-Міхайлік
БАРОН ГОЛЬДРЫНГ
пасля вайны

Пасля невялічкай паўзы, у час якой прысутныя размяшчаліся хто на канапах, а хто проста на крэслах, Думбрайт гаварыў далей:

— Містэр Нунке не паспеў праінфармаваць вас пра тыя навіны, якія я прывёз з-за акіяна. Таму я зраблю гэта сам.

— Навіны лепш за ўсё слухаць з першых вуснаў, — паспрабаваў пажартаваць Воранаў.

Думбрайт злосна зірнуў у бок старога, і той адразу змоўк.

— Ваша школа не з'яўляецца іспанскай або нямецкай, — выразна прагаварыў заакіянскі госць, падкрэсліваючы кожнае слова. — Прашу адносіцца да гэтага не як да канстатацыі факту, а як да зыходнага становішча, з якога будзе вынікаць усё, пра што я скажу далей. Паўтараю, школа пазбаўлена якіх-небудзь нацыянальных прыкмет... Гэта цудоўна! Іменна гэта і патрэбна. Яшчэ б! Установа, што ўтрымліваецца на кошт рознанацыянальных праціўнікаў камунізма! Лепшай шыльды не прыдумаеш! Так сказаць, міжнародная група прыхільнікаў крыжовага паходу супраць Масквы рыхтуе свае кадры... Павінен адзначыць дальнабачнасць і вынаходлівасць містэра Нунке.

Начальнік шчоўкнуў абцасамі і нахіліў галаву ў дагодлівым паклоне.

— Да гэтага часу Злучаныя Штаты сярод тых, хто ўтрымлівае школу, былі прадстаўлены сціплымі апекунамі. Цяпер справа мяняецца. Думаю, што з гэтага часу асноўная сума выдаткаў, патрэбных для існавання і працвітання школы, будзе зыходзіць ад нас...

Думбрайт не ўдакладніў, ад каго іменна: ад расшыранага кола прыватных асоб або ад арганізацыі, якую ён прадстаўляе.

— Вы гаварылі, што ў вас склалася пэўнае ўражанне пра нашу школу. Можна даведацца, якое іменна? — парушыў паўзу Нунке. Атрымаўшы пахвалу за дальнабачнасць і вынаходлівасць, ён, відаць, чакаў новых кампліментаў. Але надзеі яго не апраўдаліся: Думбрайт абвёў прысутных пахмурым поглядам і адсек:

— Дрэннае! Разумею, чуць гэта непрыемна, але дрэннае!

Чыста выгалены чырвоны твар Нунке ў момант збялеў, Шлітсен заварушыўся на крэсле, Воранаў невыразна хмыкнуў. Фрэду, як навічку ў школе, належала паводзіць сябе стрымана, і таму на яго твары з'явіўся толькі выраз глыбокай зацікаўленасці.

Думбрайт яшчэ раз акінуў поглядам усіх чатырох, нібы намагаючыся прачытаць іх думкі.

— Хацеў бы вас папярэдзіць: нават самыя непрыемныя рэчы я гавару адкрыта, не прыкрываючыся салодкімі словамі. Гэта мой стыль! Калі ўжо нам суджана працаваць разам, то лепш давайце прывыкаць адзін да аднаго.

— Можа вы абгрунтуеце ваша сцвярджэнне? — глуха запытаў Нунке.

— Вас, містэр Нунке, мне рэкамендавалі, як аднаго з найлепшых работнікаў нямецкай разведкі, дык няўжо вы самі...

— Вы толькі што гаварылі, што не ўмееце падсаложваць...

— А я і не збіраюся гэтага рабіць. Наадварот! Калі ў вас, самага лепшага або аднаго з самых лепшых разведчыкаў справы ў школе пастаўлены так... то нам з вамі давядзецца многа папрацаваць, каб узняць яе на ўзровень сучасных устаноў.

— А іменна?

— Школа дрэнна абсталявана тэхнічна. Нават вельмі дрэнна. Вашы падслухачы ўстарэлі і прымітыўнай канструкцыі, электраапаратура — як у часы кайзера. У вас няма нічога, што для радавога амерыканскага дэтэктыва, падкрэсліваю, звычайнага дэтэктыва, а не разведчыка, было б навінкай.

— Але, містэр Думбрайт! Трэба ж улічыць, што на працягу вайны школа амаль не існавала і толькі цяпер...

— Мы не аналізуем прычын, а гаворым пра спадчыну. А яна не суцяшальная: адсталасць ёсць адсталасцю. Што б ні было яе прычынай. Дарэчы, гэты папрок я раблю не вам, а вышэйшаму кіраўніцтву вашай школы. Яно павінна было паведаміць вам пра ўсе тыя навейшыя прылады, якімі ўзброены цяпер нашы разведчыкі. Урэшце, і гэта не такая ўжо вялікая бяда. Цяпер, калі мы аб'яднаем нашы намаганні ў барацьбе з агульным ворагам, вашу школу мы абсталюем навейшай тэхнікай. Галоўнае не ў гэтым. Сам напрамак школы не можа задавальняць...

— Прабачце, але напрамак... мне здавалася... — замармытаў зусім разгублена Шлітсен. — Здаецца, іменна ў гэтым...

— Магчыма, я няправільна сказаў. Маецца на ўвазе не мэта, а метады разведкі, якія дапамогуць яе дасягнуць. Вы жывеце старымі ўяўленнямі пра разведку, яе задачы. Вы не рухаецеся ўперад і не ставіце перад сабой новых задач.

— Я і мае калегі жадалі б больш канкрэтных указанняў, містэр Думбрайт! — голас Нунке зрываўся ад прыхаванай знявагі.

— Тут не месца гаварыць на гэтую тэму. Пра гэта мы пагаворым адзін на адзін, крыху пазней і, запэўніваю вас, вельмі дакладна. Цяпер жа я хацеў бы абме-

ТРЫБУНА чытачоў

ЗАСЛУЖАНЫ ШЛЯХ

На захадзе яшчэ грымелі зрывы, лілася кроў. Зарыва пажараў паказвала, што вайна пакуль не закончана, што фашысцкі звер у сваёй бярлозе кідаецца ва ўсе бакі, каб знайсці нейкі ратунак. У такі бурлівы час паўстала ў Дубічах Царкоўных партыйная арганізацыя, дакладна ў снежні 1944 года. Складалася яна тады з некалькіх членаў і кандыдатаў. А час быў напружаны, няпэўны, кругом разбойнічалі банды. Чорная рука рэакцыі палохала людзей. Аднак таварышы з ППР не спалохаліся гэтага, ведалі, што трэба рабіць, каб народная ўлада перамагла і здабыла як найбольш прыхільнікаў. Яны пачалі шырокую агітацыю, часта адбываліся грамадскія сходы, на якіх таварышы горача тлумачылі насельніцтву, што такое народная ўлада, хто стаіць на яе чале. Шырока былі развернуты тэмы аб жыцці ў Савецкім Саюзе. Найбольш працы ўкладалі сакратар арганізацыі Арцём Чыквін і Трафім Панфілюк. Ніхто лепш не мог вытлумачыць людзям сітуацыю ў той час, як яны. І людзі зразумелі, хто іх прыяцель, а хто вораг. Па нейкім часе партыйная арганізацыя ў Дубічах Царкоўных мела многа прыхільнікаў і павялічыла свае рады.

Пасля вайны таварышы з Дубіч Царкоўных супольна з таварышамі з іншых вёсак ездзілі грузавікамі на варты супраць бандаў аж пад Бранск, дзе найбольш у той час рэакцыя развярнула сваю шкодніцкую работу. Неаднойчы ў час асенняй непагадзі, сціскаючы ў руках вінтоўкі, таварышы ішлі на свае баявыя пасты далёка ад сваіх родных мясцін.

Па ініцыятыве партыйнай арганізацыі ў вёсцы была арганізавана ў 1947 годзе пажарніцкая каманда. Цяпер у вёсцы існуюць: сельгасгурток, пошта, школа, бібліятэка, крама, у будове рамізза са святліцай, пабудаваны дарогі. Ініцыятарам усіх гэтых аб'ектаў з'яўляецца наша партыйная арганізацыя.

Мікалай Панфілюк
Дубічы Царкоўныя

СТУПНІКІ— ЗАБІТЫ КУТ

Малая вёсачка ў Бельскім павеце — гэта Ступнікі. Распалажана над рачулкай Лokніцай. Няма тут ні электрычнага святла, ні крамы, ні малачарні, ні святліцы. На вуліцы, калі пападае дождж, коні топяцца ў балоце. Добра, што хоць блізка рака, што балота хутка знікае. Адным - адзіным праяўленнем культурнага жыцця з'яўляецца тут бібліятэчны пункт. Газеты, як «Ніва» ці «Беластоцкая» не даходзяць сюды. Кажуць сяляне, што як прыедзе да іх пісьманосец і прывязе газету ці ліст, то ў вёсцы тады вялікае дзіва і... шчасце. Словам, забіты вясковы кут.

А мо' ў будучыні зацвітуць хоць крыху Ступнікі, выйдуць на шырокі свет хоць праз газету?

Л. Л.

Аб тым, што аддзел БГКТ у Мілейчыцах працуе актыўна, можна пераканацца хаця б з таго, што нядаўна гэты аддзел з уласных сродкаў закупіў прыгожы тэлевізар «Караль» (цана 10 200 зл).

На здымку: У час тэлевізійнай праграмы. (п)

КАВЕЛА АДНАУЛЯЕЦЦА

Вёска Кавела ў Гайнаўскім павеце мае толькі 19 дамоў, але славіцца на ўсю аколіцу. Тут шмат здольных людзей — майстроў. Вёску ўпрыгожвае добрая вуліца, муравaнкі, высокія дрэвы. Платы роўныя, кожны гаспадар мае лаўку, на якой сядае адпачываць у вольны час. Дамы пакрытыя чарапіцай, у агародчыках кветкі. Кавеляне маюць гумовыя вазы і многія купляюць маторы. Выпісваюць газеты і чытаюць кніжкі.

Зіна Ялінік
Навіны

Папулярнасць

Сталую экспазіцыю Музея рэвалюцыйнага руху ў Беластоку «Дзеі беластоцкага рэвалюцыйнага руху» гады 1914—1948 за чатыры месяцы наведала 9000 асоб. У гэтым прыблізна 3000 з па-за Беластока, пераважна моладзь. Як бачым, рэвалюцыйныя традыцыі Беласточчыны жыва ўспрымаюцца людзьмі. (вл)

Храбалоўская пошта...

...не пэцкаецца месячнымі падпіскамі на газеты і часопісы. Калі выпісваць, то выпісваць: нашай «Нівы» налічана тут 156 на III квартал. Месячных падпісак «Нівы» няма, але толькі **квартальна**.

Напрыклад, пісьманосец Станіслаў Капэля мае ў сябе каля 100 падпісчыкаў «Нівы».

Прыемна пачуць такую навіну. (ся)

(Працяг са стар. 4)

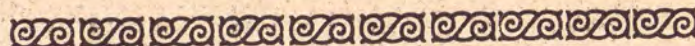
Звесткі з Новага Ляўкова

лічыць колькасць здачы малака дзяржаве, на што пасадзейнічала і вышэй праведзеная меліярацыя, сяляне хочуць пры дапамозе Гайнаўскай спулдзельні скупу малака пабудаваць новую малачарню. Ужо звезена камenне, жвір, частку пяску, калодзежныя трубы, бетонныя трубы, каб мець добры праезд праз раўчак. Сяляне вельмі ахвотна працуюць грамадскім чынам. Неўзабаве пачнуць расці сцены з чырвонай цэглы. Будова малачарні будзе закончана ў канцы лістапада бягучага года. І тады грам. Сяргей Казлоўскі, які прыймае ранішняе малако, збярэ тысячу літраў малочных удояў. Ды і працаваць выгадней будзе — ахвотней і прыемней у прасторным новым будынку.

Апошняе, аб чым хацеў сказаць, гэта прыемная вестка: сяляне выйшлі араць у поле і выканалі пасляжніўныя падарыўкі двума трактарамі. Стальныя коні цяпер сталі ў нас модныя, а некаторыя сельгасгурткоўцы пачалі збываць сваіх чатырохножных коней. Некаторыя затрымліваюць аднаго каня, збываючы другога пражору. Гэта несумненна пасадзейнічае захаванню большых колькасцей кармоў для жывёлы. І дзякуючы гэтаму будзем мець і на прадвесні больш малака.

Вялікія і трывалыя перамены відаць у вёсцы. Усё дзякуючы руплівым, неспакойным і працавітым яе жыхарам.

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

жавацца некалькімі заўвагамі, што непасрэдна маюць дачыненне да прысутных. Дык вось, я цалкам згодзен з вамі, містэр Нунке, што галоўны агульны наш вораг, супраць якога мы рыхтуем кадры, — Савецкі Саюз. Іменна таму я і пачаў размову ў прысутнасці работнікаў рускага аддзела. А што мы павінны рабіць сёння ў Расіі і супраць Расіі? Як, на вашу думку містэр Воранаў?

— Збіраць агентурныя даныя, разведваць... — пачаў генерал, але Думбрайт, нецярпліва паморшчыўся, перапыніў яго.

— Ну, вось, вось! Атрымліваецца тое, што і да вайны? Не, тысячу разоў не! — рабром далоні ён ударыў па стале, быццам адсек. — Па-першае, што да асаблівa разведвальнай работы. Тут колькасць інфармацыі, якая здабываецца, павінна перайсці ў новую, найвышэйшай ступені якасць — поўную дасведчанасць ва ўсім, што робіцца па той бок чырвонага кардону. Мы на гэтым спынімся асобна, іншым разам, бо зараз я хачу гаварыць пра тую новую работу, якую мы павінны будзем весці. Важную, вельмі важную, не вельмі прыкметную, але сёння найбольш патрэбную — пра ідэалагічнае наступленне на камунізм! Так, так, іменна, наступленне. Разгорнутым фронтам. Ва ўсеўзбраенні форм, сродкаў, метадаў, уплыву, якіх цяжка будзе працістаяць, бо яны будуць дзейнічаць, быццам іржа, што непрыкметна раз'ядае рэч.

Квадратны твар Думбрайта пачырванеў, у вачах знік мутнаваты налёт, які, быццам тонкая плёнка, прыкрываў іх выраз. Цяпер яны глядзелі востра — здавалася, што са зрэнка вось-вось вырвуцца тонкія іголачкі.

Фрэд нават фізічна адчуў іх дотык і, каб не выдаць свайго настрою, хутка апусціў вейкі. Краем вока ён заўважыў, як падаліся ўперад Нунке і Шлітсеп. Воранаў, што сядзеў поруч, гучна перавёў дыханне.

Задаволены ўражаннем, якое ён зрабіў на прысутных, Думбрайт ледзь прыкметна ўсміхнуўся.

(Працяг за тыдзень)

111

У папярэднім нумары мы надрукавалі пісьмо «Вайсковага», які прасіў чытачоў дапамогі ў яго справе. А вось друкуем фрагменты лістоў, якія прыйшлі з адказам «Вайсковаму». Пакуль гэтых лістоў поўнасцю не можам надрукаваць, арыгіналы іх высылаем «Вайсковаму».

СЭРЦАЙКА.

«Прачытаў я ў «Ніве» з 20-га верасня г.г. аб паступку тваёй былой нарачонай, якая пакінула, а цяпер ізноў хацела б вярнуцца да цябе. Прашу прабачэння, што так неразборчыва пішу, бо знерваваўся тваёй справай і рука дрыжыць пры пісанні.

За санацыі я меў толькі 2 га зямлі і таксама меў нарачонную, якую шчыра кахаў. І таму, што я бедны, бацькі яе не хацелі аддаць за мяне замуж. Але яна не паслухала, сказала, што будзе жыць за соллю і хлебам, але толькі са мною, бо мяне кахае. Вось за такое каханне і жыццё можна аддаць, а за такую дзяўчыну, як твая, былая нарачоная, не варта, каб нарачонай звалася. У той момант, калі мо' ты з вінтоўкай стаяў на пасту, мо' думаў аб ёй, — яна з другім абымалася, цалавалася, другім былі заняты яе думкі. А цяпер яна хоча, каб ты выручаў яе з нядолі, якой сама ж хацела. Выкінь з галавы нават думкі аб такой нягодніцы. Не раю ў ніякім выпадку вяртацца да яе, можаш толькі папрасіць на сваё вяселле, няхай пазнае горкасць здрады».

Андрыянаў.

«Зацікавіла й мяне, сталага чытача «Нівы», а пажылых гадоў чалавека, твая сардэчная тайна, «вайсковы». Тым больш, што ты малады чалавек, чыстай, добрай душы, а таму і каханне тваё, як крышталь. Але спаткаў ты дзяўчыну не па сабе, а вельмі добра сталася, што табе прыйшлося ў час — добрую пару — пайсці на службу вайскову, а за кароткі час уяўнілася нізкая, слібізарная душычка тваёй былой нарачонай. Лічу цябе шчаслівым, што не паспеў ты з ёю ажаніцца. Плюнь ты, хлопчыку-сыночку, на яе і выкінь думкі аб ёй, бо твая былая каханая не стоіць зломанага граша, як жанчына, хоць можа прыгожа са стану і тварыка. Неразважна кахаць дзяўчыну толькі за яе прыгажосць, не звяртаючы ўвагі на яе маральнасць, душэўнасць, розум. У будучыні будзь, шаноўны «вайсковы», асцярожны ў выбары дзяўчыны, — гэта табе раіць дзядзька Міхась з-пад рэчкі Маланіцы».

Чакаем на лісты і пагляды моладзі. Пішыце.

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма на 5—11.X. 1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Dziś w nocy umrze miasto" (pol.), 6—8. „Spotkanie ze szpiegiem" (polski), 9—11.

Кляшчэлі
„Biały niedźwiedź" (polski), 6—9. „Rozwodów nie będzie" (polski), 9—11.

Дубіны
„Spotkanie w mroku" (pol.), 10—11.

Нараў
„Rancho Texas" (polski), 7—11.

Чаромуха
„Przeżyjmy to jeszcze raz" (polski), 6—8. „Zezowate szczęście" (polski), 9—11.

Чыжы
„Rancho Texas" (polski), 7—11.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Dwa żebra Adama" (polski), 7—11.

Бранск
„Lunatycy" (polski), 6—8. „Rozwodów nie będzie" (pol.), 9—11.

Орля
„Szklana góra" (polski), 7—11.

Райск
„Spotkanie w mroku" (polski), 7—11.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Historia współczesna" (polski), 6—8. „Wilczy bilet" (pol.), 9—11.

Міхалова
„Decyzja" (pol.), 6—8. „Echo" (polski), 9—11.

Супрасль
„Chwila wspomnień" (pol.), 6. „Zezowate szczeęście" (pol.), 7—8. „Klub kawalerów" (polski), 9—11.

Чорна Беластоцкая
„Rozwód po włosku" (włoski), 6—7. „Dzwony na pasterkę" (czeski), 8—9. „Sąd" (radz.), 10—11.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Ostatni strzał" (polski), 6—8. „Echo" (polski), 9—11.

Нурэц
„Powrót" (pol.), 6—8. „Wiano" (polski), 9—11.

Мілейчыцы
„Dezerter" (polski), 6—8. „Koniec nocy" (polski), 9—11.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„My z 9-tej a" (czeski), 6—8. „Serca trzech dziewcząt" (jugosłowiański), 9—11.

Сухаволя
„Transport z raju" (czeski), 6—8. „Sędzia dla nieletnich" (NRF), 9—11.

Шудзялава
„Smierć nazywa się Engelchen" (czeski), 7—11.

Янаў
„Dziecięce marzenia" (radz.), 6—11.

Сідра
„Zycie Adolfa Hitlera" (NRF), 6—8. „Statek odpływa o świcie" (radz.), 9—11.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Ludzie i bestie" II s. (radz.), 10—11.

Новы Двор
„Następcy tronów" (włoski), 7—11.

Ружаны Сток
„Gwiazda szeryfa" (USA), 6—7. „Taksówka do Tobruku" (franc.), 8—9. „Mój drugi ożenek" (polski), 10—11.

Тэатры

Тэатр імя Вянгеркі (выязная група)

Гарадок
„Odwety" L. Kruczkowskiego 6. X.

Дарожкі
„Odwety" L. Kruczkowskiego 11. X.

ТЭАТР «СВЕРШЧ»

Чорна Беластоцкая
„Uignola w tarapatach" 5. X.

Міхалова
„Uignola w tarapatach" 8. X.

Гайнаўка
„Uignola w tarapatach" 9. X.

ДАКЛАДНЫ АДКАЗ

Настаўнік: — Хто насяляе Чорнае мора?

Вучань: — Курортнікі...

ДОБРЫЯ — СУСЕДЗІ

Быў позні вечар, калі гаспадыня дома, дзе сабралася кампанія, папрасіла мясцовае сапрана што-небудзь праспяваць.

— Позна ўжо, — запярэчыла тая. — Я баюся, што патрывожу вашых суседзяў.

— Нікольки, — заявіла гаспадыня. — Акрамя таго, яны атруцілі нашага сабаку на мінулым тыдні.

ПЯТРО СУШКО

ДВУРУШНАЯ ХВАЛЯ

Двурушная хваля
Уцёс лісліва цалавала,
сваім кумірам
называла,
паклоны
раз за разам
біла,
пакуль, нарэшце,
не падмыла.

ЗГОДНЫ

Адзін варшаўскі літаратар меў аўтамабіль нейкай дапатопнай маркі. Аднойчы міліцыянер заўважыў, што машына ідзе з недазволенай скорасцю. Ён спыніў яе рухам рукі і сказаў:

— Пяцьдзесят злотых!

— Добра, прадаю! — узрадаваўся літаратар.

Пасадзіўшы вярбу, не думай, што на ёй вырастуць грушы.

АШЧАДНАЯ

Ты думаеш, што менш траціш грошай, калі варыш ежу сама?

— Вядома! Мой муж не есць нават палавіны таго, што раней.

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

Пастарэлай маладосці не адновіць ні адзін мастак.

✲

Цішыня ёсць хвілінаю адпачынку.

✲

Ёсць людзі, якія даюць слова, каб яго ніколі не стрымаць.

✲

Людзі задумоўваюцца над жыццём толькі на могілках.

✲

На пясчаным гасцінцу і моцныя крокі бываюць невідочны.

МАЛАЯ ГАЛАВА

Маленькі Джоні прыйшоў дамоў са школы ў слязах «Усе хлопчыкі дражняць мяне, — паскардзіўся ён маці. — Яны кажуць, што ў мяне вялікая галава».

— У цябе невялікая галава, Джоні, — супакоіла яго маці. — Ідзі пагуляй.

Тое ж самае паўтарылася на наступны дзень і праз дзень. Кожны раз маці супакойвала Джоні. На чацвёрты дзень Джоні прыйшоў дамоў з той жа скаргай.

— Раз і назаўсёды запомні, Джоні, у цябе невялікая галава. А цяпер ідзі ў магазін і купі пяць кілаграмаў бульбы.

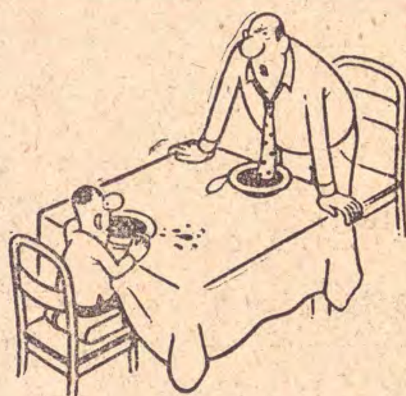
— Добра, мама, — сказаў Джоні. — Дай мне кошык.

— Кошык? Навошта табе кошык? Вазьмі сваю шапку.

АЛІМПІЙСКІЯ ГУЛЬНІ ДА НАШАЙ ЭРЫ

Штангіст.

— Расцяпа, трэба быць уважным пры стале!

— Маю шчасце, што я без машыны, га?

ГУСАКОВАЕ ПІСЬМО

Я гусак, правадыр гусінай чарады, зварочваюся да членаў Таварыства Апекі Звяроў.

Пражываю я ў Крынках, у мешчаніна Васілеўскага, з дзевяцьмі гусіхамі. Гаспадар не пускае нас на вуліцу, каб чужыя людзі не ўраклі.

Дзякуем дзіраваму плоту, часамі ўдаецца нам даць драла на крынкаўскія брукі, дзе знаходзім костачкі ад сліў, недаедзены памідор або хлебную скарынку. Усё гэта цешыць нас бязмерна, ад радасці галгічам, а наш гаспадар ніяк не разбіраецца ў такіх прысмаках.

Доля — зладзейка, а жыццё — капейка, аб чым даведаецеся пасля.

Калі члены Таварыства не прымуць гусей пад сваю высокую апеку, мы бедныя гусяняты не дажывем да таго шчаслівага дня, аж прыхарошаць намі смакавіты навагодні стол.

Здараюцца людзі з медзянымі ілбамі, якія не дацэньваюць гусіных заслуг. Многія спяць пад пярынамі і накрываюцца нашым пухам. Сотні год людзі запісвалі свае мудрасці гусінымі пёрамі. Аб гусіных лапах жыве пагаворка: — Салодкія гусіныя лапкі.

— А ты еў?

— Не, я бачыў, як швагер еў.

Гусі, як цвердзіць старажытная гісторыя, уратавалі Рым, які трохі больш ад Крынак, але ўсяго таго не ведаў і, мабыць, не ведае крынкаўскі стораж публічнага парадку, бо арыштаваў нас.

Так, так, цэлаю чарадою апынуліся мы пад замком. Прасядзелі мы ў арышце тры дні, без кроплі вады, без крышкі яды. Вядома, пасля амністыі апусцелі месцы пад замкамі вялізнымі але гэта зусім не абазначае, што апарожненыя амністыяй месцы трэба запаўняць гусямі.

Пачак нам ніхто не прыносіў, таму што ўсе сваячкі — дзевяць гусіх сядзела разам са мною. Нашы добрыя знаёмыя, значыць гусі з прырынкавай гаспадарачкі Бурневіча, не адведвалі нас, відаць, баяліся арышту. Зрэшты, гусі Бурневіча добранька ведаюць, што ляпей не паказвацца нахальна на вуліцы, бо маюць іх на воку, падазраюць. Нікому не ўсміхаецца перспектыва знайсціся ў кібітцы, дзе ўжо ніякае галгітанне не паможа. Бурневіч шкадуе сваіх гусіных выхаванкаў, гатоў плакаць, калі б напаткаў іх лёс турэмны...

Але я са сваімі гусіхамі першы дзень быў героем. Я спяваў: «Сяджу я за кратамі ў шопе глухой»... На другі дзень я запатрабаваў паказаць мне пракурорскі наказ арышту, а на трэці дзень я ўжо ані спяваў, ані не дамагаўся паказваць наказу... Проста вываліў язык ды пазяхаў, а гусіхі абселі на зямлю бы капіцы, чыста паслабелі.

Калі б не добрае камендантавае сэрца, насмерць паздыхалі б ад прагі-смагі і голаду. Пачуўшы наш плачлівы піск, камендант расчуліўся, наказаў выпусціць нас на ясную волю.

Кажу вам, людкове, не варта жыць у Крынках!

Па вузенькіх, далёкіх вуліцах Саколкі ходзяць спакойна свінкі, ніхто на іх не гукае; у беластоцкім парку раскошна плываюць лебядзі, а ў Крынках не дадуць гусаку зрабіць сваё пасярэдзіне пустога рынку, дзе хутка, бо на весну трава зазелянее, парк, здаецца, пабудавалі ўжо. Шкада пакідаць Крынак, шкада вельмі.

А цяпер я, гусак, ад імя ўласнага і ўсіх гусіх прашу выслаць нас у санаторыю, бо пасля такога арышту чуемся слабавата. Запрашэнне ў санаторыю высылайце па адрасу: Крынкі, гаспадарка Васілеўскага, да ўласных лап гусака арыштанцкага, пакуль яшчэ не абскубанага.

З нецярплівасцю чакаем запрашэння.

ДЗЯДЗЬКА ЛЯВОНЬ

УСЯЧЫНА

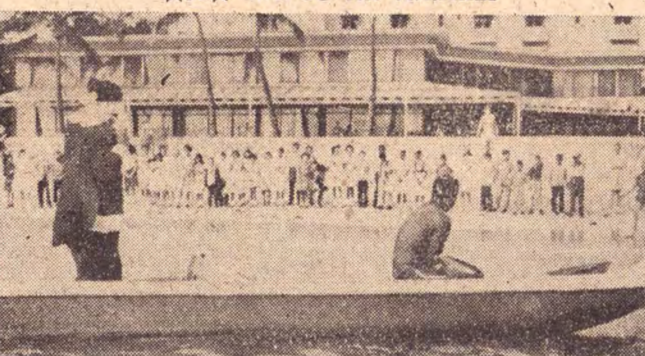

Прыгажуня, якую мы бачым на здымку, паказвае навейшы мадэль асенне зімовых пальчатак. Пашыты з тонкай, двухколернай шкуркі. Мода на гэтага роду пальчаткі нарадз ася ў Італіі. (мф)

МОЦНЫ СОН

Некаторыя экспанаты на выстаўцы старадаўніх гадзіннікаў у Будапешце дазваляюць меркаваць, што ў людзей XVIII стагоддзя сон быў куды мацнейшым, чым у нас. Адзін з экспанатаў — будзільнік вялізных памераў — у вызначаны час прыводзіў у рух механізм, што выклікаў выбух пэўнай порцыі гарматнага пораху. Трэба думаць, гаспадар будзільніка, магчыма, тугавухі артылерыст, прачынаўся пасля такога «званка»...

ДЗЕД МАРОЗ НА ПЛЯЖЫ

У гарачых краінах Дзед Мароз не прыязджае на санях, але прыплывае лодкаю і святочныя падарункі раздае на гарачым пяску пляжа.

Сваёй дарогаю, не зайздрошчу Дзеду Марозу адзетаму па-зімоваму... (сп)

АКЕНЦА ДУМАК

Ганарыстасць — гэта самалюбства, якое паказваецца; скромнасць — гэта самалюбства, якое скрываецца.

Ф. Фанценель (1657—1757) — французскі пісьменнік і вучоны.

Песні па заяўках

Па просьбе Ніны Вакулы з Меляшкоў, Беластоцкага павета, змяшчаем рускую песню.

★ БЕРЕЗА ★

Музыка Е. Попова.

Белая береза
Под моим окном
Принакрылась снегом,
Точно серебром.

На пушистых ветках
Снежною каймой
Распустились кисти
Белой бахромой.

И стоит береза
В сонной тишине,
И горят снежинки
В золотом огне.

А заря, лениво
Обходя кругом,
Обсыпает ветки
Новым серебром.

Niva

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony red. naczelny 25-85 centrala i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK nie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki „Ruch" Nr 102-i-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7.20 zł, odrocza granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bitk L-1